

Helsingin Asunnottomien yön nykytilanne ja kehittämistarpeet

Mio Kortelainen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Helsingin Asunnottomien yön nykytilanne ja kehittämistarpeet

Mio Kortelainen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2024

Mio Kortelainen

Helsingin Asunnottomien yön nykytilanne ja kehittämistarpeet

Vuosi

2024

Sivumäärä

56

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman järjestäjäverkoston kokemuksia tapahtuman onnistumisesta sekä mahdollisista kehittämistarpeista. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten tapahtuman oli koettu onnistuneen järjestäjien näkökulmasta. Tietoperustana oli käytetty asunnottomuustyötä tekevien tahojen tietoa asunnottomuusilmästä sekä sen taustasyistä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa syvennytään asunnottomuustyöhön, sekä perehdytään asunnottomuuden riskitekijöihin. Teoriaosuutta varten tehtiin myös kolme puolistrukturoitua teemahaastattelua työskentelyn tueksi, sillä Asunnottomien yöstä aiemmin kirjoitettu tieto oli suhteellisen hajanaista ja paikoin puutteellista.

Tutkimuksellisessa osuudessa tehtiin anonyymi kysely järjestäjäverkostolle. Kysely piti sisällään sekä määrällisiä, että laadullisia elementtejä. Tuloksissa nousi esille, että tapahtuman koettiin pääsääntöisesti olevan onnistunut kokonaisuus, mutta sitä koskettavat kansalaisliikkeen yhteiset arvot ja säännöt kaipasivat osittain tarkastelua sekä uudelleenmäärittelyä. Jatkossa olisikin perusteluta tutkia, kuinka arvoja tulisi uudistaa, sekä kuinka tapahtumaa voitaisiin jatkokehittää vastaamaan yhä paremmin sen odotuksiin. Tapahtuman koettiin yhtäältä olevan asunnottomuutta kokevia osallistujia varten, mutta toisaalta olevan myös yhteiskunnallisesti tärkeäksi koettu vaikuttamistapahtuma. Opinnäytetyön toimeksiantaja, Vailla vaki-naista asuntoa ry voi yhdessä järjestäjäverkoston kanssa käyttää opinnäytetyöstä saamaansa tietoa Asunnottomien yön kehittämiseen parhaaksi katsomallaan tavalla.

Mio Kortelainen

The current state and development needs of The Night of the Homeless Helsinki

Year	2024	Pages	56
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to examine organizers' experiences regarding the annual The Night of the Homeless main event held in Helsinki in terms of success of the event and possible areas for improvement. The goal was to gather information on how the event has been perceived as successful from the organizers' perspective. The theoretical framework relied on information from organizations working on homelessness and its underlying causes. The theoretical part of the thesis delved into homelessness work and explored possible underlying causes of homelessness. Additionally, three semi-structured interviews were conducted to support the theoretical background, as the written information about The Night of the Homeless was relatively scattered and sometimes inadequate.

In the research section, an anonymous survey was conducted among the organizers of the event. The survey included both quantitative and qualitative elements. The results highlighted that the event was perceived as mostly successful from the perspective of its organizers. However, the common values and rules of the movement pertaining to the event required some reconsideration and redefinition. It would be appropriate to further investigate how the movement is expected to develop its values, as well as how the main event could be further developed to better meet its expectations. The main event of The Night of the Homeless was perceived as being both for participants experiencing homelessness and as an important advocacy event concerning homelessness issues and public discourse. The working life partner of this thesis No Fixed Abode NGO (Vailla vakinaista asuntoa ry) can utilize the information obtained from the thesis to further develop The Night of the Homeless in the way they see fit.

Keywords: homelessness, homelesswork, housing first -policy, the Night of the Homeless

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Asunnottomuus ilmiönä.....	7
2.1	Asunnottomuuden riskitekijät	8
2.1.1	Rakenteelliset riskitekijät.....	8
2.1.2	Institutionaaliset riskitekijät.....	9
2.1.3	Ihmissuhteisiin liittyvät riskitekijät	9
2.1.4	Henkilöön liittyvät riskitekijät.....	10
2.2	Asunnottomuustyö Suomessa	11
2.3	Asunto ensin -malli ja työkalut asunnottomuuden ehkäisemiseksi.....	12
3	Kolmannen sektorin merkitys asunnottomuustyössä	13
3.1	Vailla vakinaista asuntoa ry.....	14
3.2	Asunnottomien yö	15
3.3	Asunnottomien yön taustaa	16
4	Opinnäytetyön toteutus	17
4.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	18
4.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston käsittely.....	18
4.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	20
5	Tutkimustulokset	21
5.1	Miten Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin järjestäjien näkökulmasta?	23
5.1.1	Asunnottomuutta kokevien ryhmien näkyminen tapahtumassa	24
5.1.2	Helsingin Asunnottomien yön toiminta ja tarkoitus	26
5.2	Miten kansalaisliikkeen arvot näkyvät tapahtuman toteutuksessa?	30
5.3	Tutkimuksen yhteenveto	33
6	Johtopäätökset ja kehittämisideat	34
7	Pohdinta	36
	Lähteet	39
	Kuviot	42
	Liitteet	43

1 Johdanto

Asunnottomuus on ollut Suomessa pitkällä aikavälillä laskutrendissä. Se ei ole sattumaa, vaan pitkäjänteisen sekä sitoutuneen työn tulosta asunnottomuuden poistamiseksi. Laskutrendin on aikaansaanut muun muassa ”Asunto ensin”-mallin mukainen strateginen työ, kohtuuhintainen vuokra-asuntotarjonta, sekä laaja-alainen yhteistyö. Ympäristöministeriön tilaamasta selvityksestä vuodelta 2023 käy ilmi, että yksinelävien asunnottomien määrä Suomessa on Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n tilastojen valossa laskenut vuodesta 2008 vuoteen 2022 yli puolella. Myös pitkäaikaisasunnottomuutta koetaan samalla aikajaksolla nykyisin jopa 68% vähemmän. (Kaakinen 2023, 5-6.) Tästä laskutrendistä huolimatta Suomessa koetaan kuitenkin edelleen asunnottomuutta. Vielä vuonna 2022 Suomessa oli tilastoitu 3686 yksinelävää asunnotonta (ARA 2023, 8).

Kolmannen sektorin toimijoiden, kuten järjestöjen ja yhdistysten panos Suomen asunnottomuustyöhön on merkittävä. Tämä näkyy esimerkiksi asunnottomuutta kokevien edunvalvonnassa, sekä heitä koskevien palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä, kuin myös asunnottomien vertaistoinnissa. (Harju ym. 2019, 23.) Kolmannella sektorilla toimii järjestöjen lisäksi myös laajempia kansalaisliikkeitä. Yksi näistä asunnottomuuteen kantaaottavista kansalaisliikkeistä on nimeltään Asunnottomien yö, jonka vuosittaista vaikuttamistapahtumaa vietetään jo yli neljässäkymmenessä kaupungissa (Petrovskaja 2023).

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia Asunnottomien Yön Helsingissä pidettävän päätapahtuman järjestäjäverkoston kokemuksia sen toteutuksesta. Samalla pyritään arvioimaan, miten kansalaisliikkeen arvot ilmenevät tapahtumassa. Tutkimuksen keskiössä on siis paikallisen Asunnottomien Yön tapahtuman arviointi ja mahdollisten kehittämiskohteiden tunnistaminen järjestäjien ja kansalaisliikkeen arvojen näkökulmasta.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Helsingin Asunnottomien yön tapahtumasta, sekä koko kansalaisliikkeen koordinoinnista vastaava Vailla vakinaista asuntoa ry (Lyhennettynä Vva ry). Se on asunnottomuutta kokevien itsensä vuonna 1986 perustama kansalaisjärjestö, joka toiminnallaan valvoo asunnottomuutta kokevien etua, edistää heidän osallisuuttaan sekä tekee vaikuttamistyötä asunnottomuuden poistamiseksi (Vva ry 2023a, 3).

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään ensin asunnottomuusilmiötä ja asunnottomuuden riskitekijöitä, sekä asunnottomuustyötä ratkaisuna asunnottomuuteen. Tämän jälkeen tarkastellaan yleisesti kolmannen sektorin, sekä Vailla vakinaista asuntoa ry:n ja sen koordinoiman Asunnottomien yön kansalaisliikkeen merkitystä asunnottomuustyössä. Teoriaosuuden jälkeen käydään läpi opinnäytetyön tutkimusosuuden menetelmä, sekä sen toteutuksen vaiheet ja tutkimuksesta saadut tulokset. Opinnäytetyö päättyy pohdintaan opinnäytetyöprosessista.

2 Asunnottomuus ilmiönä

Tilastojen valossa Suomen asunnottomista 75 %, eli 2776 henkilöä oli vuonna 2022 miehiä, ja neljäsosa, 910 henkilöä naisia. Naisten määrä asunnottomuustilastoissa kasvoi ensikertaa viiteen vuoteen vuodesta 2021, kun tilastoitu määrä nousi yhdeksällätoista henkilöllä. Alle 25-vuotiaita asunnottomia oli Suomessa vuonna 2022 815 henkilöä, joka vastaa 22 % kaikista asunnottomista. Maahanmuuttajataustaisia asunnottomia oli 621 henkilöä, joka on 99 henkeä vähemmän kuin vuonna 2021. (ARA 2023, 8.)

Asunnottomuus on ilmiönä moniulotteinen johtuen sen luonteesta läpileikata intersektionaalisesti myös muita sosiaalisia ongelmia. Zuffreyn mukaan Homogeeninen kategorisointi ”asunnottomiksi” voi syrjäyttää yksilölliset kokemukset ja johtaa epätosien kausaliteettien muodostamiseen asunnottomuutta kokevan yksilön elämästä. Asunnottomuutta kokeva henkilö voi olla esimerkiksi alkoholiriippuvainen keski-ikäinen työmies, luottotietonsa menettänyt ja lastensuojelun jälkihuollosta tullut nuori, tai pakolaistaustaisen perheen nuoremman ikäpolven edustaja. Kukin esimerkkien ryhmistä voi kokea asunnottomuutta, mutta heidän sosiaaliset haasteensa sekä elämäntilanteensa ovat erilaiset. (Zuffrey 2005, 1, 13-14; Saari, Eskelinen & Björklund 2020, 56.)

Koska asunnottomuutta on monenlaista, on ilmiön eri ulottuvuuksien avaamiseksi muodostettu kategorioita muutoin homogeenisen nimityksen taakse jäävien yksilöllisten elämäntilanteiden ja niitä koskevien haasteiden tunnistamisen tueksi.

Eurooppalaisen asunnottomuustyötä tekevien toimijoiden kattojärjestö ”European Federation of National Organisations Working with the Homeless”, (lyhennettynä FEANTSA) on koostanut Euroopan asunnottomuuden ilmiöitä jäsenitelevän typologian, jossa asunnottomuuden kokemuksille on määritelty neljä pääkategoriaa: roofless, houseless, insecure, sekä inadequate (FEANTSA 2017). Nämä neljä pääkategoriaa voidaan avata typologian pohjalta suomen kielellä samassa järjestyksessä: Ulkona/ensisuojissa oleskelevat, vailla vakinaista asuntoa olevat, epävarmoissa asumisolissa elävät, sekä epätyytyttävissä asumisolissa elävät.

Vastaavasti Suomessa asunnottomuuden kokemus määritellään Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n mukaan tilanteisiin, joissa henkilöt elävät: 1) ulkona, porrashuoneissa, ns. ensisuojissa, 2) asuntoloissa tai majoitusliikkeissä, 3) huoltokotityyppisissä asumispalveluyksiköissä, kuntouttavissa yksiköissä, sairaaloissa tai muissa laitoksissa ja 4) tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asunnon puutteen vuoksi. Vuonna 2022 70 prosenttia yksinelävistä asunnottomista majaili tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona. (ARA 2023, 8, 25.)

Eurooppalainen FEANTSA:n ETHOS-typologia sekä suomalaisen ARA:n määritelmät asunnottomuudelle ovat erilaiset siltä osin, että ARA ei huomioi ETHOS-typologian mukaisesti epävarmoissa- sekä epätyytyttävissä oloissa asumista yhdeksi asunnottomuuden kategorioista.

2.1 Asunnottomuuden riskitekijät

Asunnottomuus on huono-osaisuuden muoto, jonka ilmenemismuodot sekä subjektiiviset taustatekijät ovat kompleksisia. Ilmiön tutkimuksen kannalta onkin keskeistä tarkastella myös niitä syitä, miksi joku voi joutua asunnottomaksi. (Saari ym. 2020, 21; Koistiainen & Laakso 2013, 30.)

Koistiainen ja Laakso (2013, 30) ovat asunnottomuutta koskevan tutkimuskirjallisuuden mukaan jakaneet asunnottomuuden todennäköisyyttä lisääviä riskitekijöitä neljään kategoriaan jotka ovat: 1) rakenteelliset riskitekijät (taloudelliset prosessit: köyhyys, työttömyys; asuntomarkkinoiden toiminta; sosiaaliturva; maahanmuutto), 2) institutionaaliset riskitekijät (riittämättömät palvelut ja koordinaation puute; allokaatiomekanismit; institutionaalinen asuminen, vankilat; institutionaaliset käytännöt: sisäänotto ja kotiuttaminen), 3) ihmissuhteisiin liittyvät riskitekijät (perheasema ja ihmissuhteentilanne, kuten väkivaltainen kumppani tai vanhemmat ja ihmissuhteen päättyminen kuoleman tai eron myötä), sekä 4) henkilöön liittyvät riskitekijät (terveys; koulutus; riippuvuudet: alkoholi, huumeet, uhkapelaaminen). (Harju ym. 2019, 23.)

Seuraavaksi tarkastellaan näiden riskitekijöiden ulottuvuuksia.

2.1.1 Rakenteelliset riskitekijät

Koistiainen ja Laakso määrittelevät ensimmäiseksi asunnottomuuden todennäköisyyttä lisääväksi riskitekijäksi rakenteelliset tekijät, joita ovat taloudelliset prosessit: köyhyys, työttömyys, asuntomarkkinoiden toiminta; sosiaaliturva; sekä maahanmuutto (Harju ym. 2019, 23).

Vailla vakinaista asuntoa ry:n toiminnanjohtaja Sanna Tiivola painottaa yhteiskunnallisten rakenteiden merkitystä asunnottomuusilmiön taustalla: Pääkaupunkiseudulla sekä kasvukeskuksissa on puutetta kohtuuhintaisista asumisratkaisuksista, joka vaikuttaa pienituloisten asumismahdollisuuksiin. Köyhyystutkija ja poliitikko Maria Ohisalo on todennut kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämisen parhaaksi keinoksi asunnottomuuden vähentämiseen. (Pyyvaara & Timonen 2017, 23-24, 115-116.)

Sosiaalityöntekijä ja Vailla vakinaista asuntoa ry:n palvelupäällikkö Jussi Lehtonen painottaa opinnäytetyötä varten tehdyssä haastattelussa asunnottomuusilmiön varsinkin metropolialueilla olevan kiinni erityisesti asuntomarkkinoista. Hän kuvailee asumisen hinnan suhteessa pienituloisen ihmisen käytettävissä oleviin taloudellisiin resursseihin olevan mahdollisten kriisien kohdatessa riski jäädä asunnottomaksi. Kun riskiryhmään kuuluvan henkilön asunnottomuusriski jonkin kriisin myötä realisoituu, toiset pääsevät nopeasti eteenpäin, mutta osalla asunnottomuustilanne pitkittyy. Tilanteen pitkittyminen taas voi johtaa yhä raskaampien sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeeseen. (Lehtonen 2023.)

Myös kaupunkirakenteen eriytyminen voi hankaloittaa asunnon saamista tietyillä alueilla. Mm. Päihdeongelmallisille suunnattujen asumisratkaisujen rakentaminen voi saada paikallisesti vastustusta, joka ohjaa pahimmillaan tällaisten asumisratkaisujen sijoittumista vain tiettyihin kaupunginosiin. (Kopomaa 2008, 153-155.)

2.1.2 Institutionaaliset riskitekijät

Toiseksi asunnottomuuden todennäköisyyttä lisääväksi riskitekijäksi Koistiainen ja Laakso määrittelevät institutionaaliset tekijät. Näitä ovat riittämättömät palvelut ja koordinaation puute; allokaatiomekanismit; institutionaalinen asuminen, vankilat; institutionaaliset käytännöt: sisäänotto ja kotiuttaminen. (Harju ym. 2019, 23.)

Institutionaalisia haasteita tuodaan esille muun muassa ympäristöministeriön toimeksiantoon perustuvassa raportissa, ”Kotiin - Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä”, vuodelta 2023. Raporttiin liittyneen kyselyn vastauksissa käytännön työn asiantuntijat toivat esille huolen riittämättömästä koordinoinnista valtakunnallisella tasolla, sekä kuntien ja järjestösektorin yhteistyön välillä. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden riittämättömyys sekä palveluiden lokeroituminen ja tämän myötä asiakkaiden ”pompottelu” luukulta toiselle koettiin ongelmaksi erityisesti niiden asunnottomuutta kokevien kohdalla, jotka kärsivät päihde- ja mielenterveyden haasteista. (Kaakinen 2023, 10-14.)

Kynnyksettömät ja paremmin saavutettavat palvelut, sekä ennaltaehkäisy korostuivat asunnottomuustyön institutionaalisissa kehittämistarpeissa. Osa asunnottomista tai asunnottomuusuhan alla olevista henkilöistä sijoittuu lukumääräisesti pieneen, mutta silti huomioon arvoiseen ”paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden” -ryhmään. He kuormittavat useita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, sekä viranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita. Tämä kohderyhmä tarvitsee keskitettyjä ja heidän tarpeisiinsa räätälöityjä palveluita haasteidensa ratkaisemiseksi. Asiakkaiden hoitoon pääsyä on helpotettava esimerkiksi katkaisuhoidon osalta. (Kaakinen 2023, 10-14.)

2.1.3 Ihmissuhteisiin liittyvät riskitekijät

Kolmas asunnottomuuden todennäköisyyttä lisäävä riskitekijä ovat ihmissuhteisiin liittyvät riskitekijät, eli perheasema; väkivaltainen kumppani tai vanhemmat; ihmissuhteen päättymisen: kuolema, ero (Harju ym. 2019, 23).

Huono-osaisuudella on riski myös periytyä vanhemmalta lapselle. Ylisukupolvisuuteen vaikuttaa ”sosiaalinen perimä”, joka koostuu mm. perheen eri elämäntilanteissa käytössä olevien toimintatapojen sekä kohdassa 2.1.2 mainittujen institutionaalisten elementtien

vuorovaikutuksessa. (Saari ym. 2020, 21.) Ihmissuhteet ja niiden laatu, sekä perhetausta vaikuttavat siis osaltaan asunnottomuusriskin mahdolliseen kehittymiseen.

Muun muassa jatkuva taloudellinen niukkuus kuormittaa resilienssiä, eli elämässä kohdattujen kriisien ja vastoinkäymisten jälkeistä yksilöllistä palautumiskykyä, sekä yksilön toimintakykyä (Saari ym. 2020, 63-66). Myös lapsuudessa kohdattu kaltoinkohtelu voi vaikuttaa ihmisen kykyihin myöhemmällä iällä toimia ihmissuhteissa ja osana sosiaalisia instituutioita, sekä kypsästi yhteiskunnallisten odotusten ja vaatimusten edessä. Lapsuuden kokemuksilla on siis yksilöllinen vaikutus ihmisen resilienssiin. Onnistumiskokemukset, turvallinen lapsuus sekä muut sosiaaliset tukiverkot voivat vahvistaa yksilön resilienssiä, mutta toisaalta ihmisen kohdatessa useita lyhyellä ajanjaksolla tapahtuvia sokkeja, kuten lähiyhteisöstä syntyvät stressi- ja pelkotilat, perheväkivalta ja vanhempien päihderiippuvuus, on hänen resilienssinsä vaarassa heikentyä jopa pysyvästi. (Mabhala, Yohannes & Griffith 2017, 8-9; Saari ym. 2020, 63-66).

Negatiiviset ihmissuhdekokemukset ja varsinkin lapsuudessa kohdattu kaltoinkohtelu ovat asunnottomuutta kokeneita haastateltaessa nähty toimivan mahdollisina taustavaikuttajina ihmisen asunnottomuusriskin kehittymiseen, johtaen lopulta jopa asunnottomuuteen (Mabhala ym. 2017, 8-9).

2.1.4 Henkilöön liittyvät riskitekijät

Koistiaisen ja Laakson esittämissä asunnottomuuden todennäköisyyttä kuvaavissa riskitekijöissä neljäntenä, henkilöön liittyviä riskitekijöitä ovat terveys; koulutus; sekä riippuvuudet: alkoholi, huumeet, pelaaminen (Harju ym. 2019, 23).

Ylisukupolvisuutta on havaittu lisäksi muun muassa koulutuksessa sekä mielenterveyden häiriöissä. Vanhempien koulutustaso vaikuttaa myös lasten koulutusvalintoihin ja siinä missä erityisesti akateemisista perheistä tulevat lapset päätyvät opiskelemaan yliopistotutkinnon vertaisiaan todennäköisemmin, toisaalta koulupudokkuus tai kouluttamattomuus voivat myös siirtyä vanhemmalta lapselle. Myös mielenterveyden häiriöiden on huomattu geneettisen ja biologisen perustan lisäksi olevan kiinni kasvuympäristöstä, ja lasten riskit sairastua psykiatrisiin sairauksiin tai muutoin oireilla psyykkisesti kasvavat vanhempien mielenterveyden häiriöiden myötä. (Saari ym. 2020, 78-79, 87-88.)

Lääketieteen ja kirurgian tohtori Tiina Tuomela kuvaa päihderiippuvuuden synnyn olevan monen tekijän summa, jossa sairastuminen ei ole pelkästään kiinni yksilöllisistä ominaisuuksista, kuten perimästä, vaan myös ympäröivän yhteiskunnan vaikutuksesta yksilöön. Päihderiippuvuuteen mahdollisesti johtavista tekijöistä yksilöllisiä ominaisuuksia voivat olla henkilön impulsiivisuus sekä puutteet ahdistuksen sietokyvyssä. Toisaalta rinnalla muita vaikuttavia tekijöitä mahdolliseen sairastumiseen ovat koetut turvattomuuden tunteet ja pessimistisyys tulevaisuutta kohtaan, henkilön ikä sekä myös sosiaalisen ympäristön luomat paineet, asenteet ja

toimintamallit. Etenkin lasten ja nuorten aivot ovat herkkiä alkoholin ja muiden päihteiden käytön haittavaikutuksille, kuten mahdollisen riippuvuuden kehittymiselle. (Pyyvaara & Timonen 2017, 55-56.)

2.2 Asunnottomuustyö Suomessa

Suomalainen asunnottomuustyö on noteerattu myös muissa maissa tuloksellisuutensa ansiosta. Ainutlaatuisesta asunnottomuustyöstä kertoo esimerkiksi se, että Suomi oli ”Overview of Housing Exclusion in Europe 2018” -raportin mukaan vuonna 2017 Euroopan unionin jäsenvaltioista ainoa, jossa asunnottomuus laski. Suomessa käytössä olevan Asunto ensin-periaatteen mukaan yksilön muiden elämän osa-alueiden haasteiden hoitaminen lähtee ensin omasta kodista ja vasta sen jälkeen voidaan syventyä asunnottomuuteen tai asunnottomaksi joutumisen riskiin johtavien ongelmien ratkaisemiseen. Erityisesti asumisneuvontatyö korostuu tärkeänä ennaltaehkäisevän asunnottomuustyön työkaluna. (Karppinen 2020, 39-40, 7-8.)

Suomalainen asunnottomuustyö ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan se on pitkään jatkuneen kehittämisen ja valtakunnallisen yhteistyön tulos:

Suomessa on ollut useampi asunnottomuuden vähentämiseen kohdistunut ohjelma 2000-luvulla. Näitä ovat muun muassa vuosien 2008-2015 pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen pyrkinneet PAAVO I ja PAAVO II -ohjelmat, sekä niitä seurannut Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma ”AUNE” vuosina 2016-2019. (Harju ym. 2019, 11-12; Karppinen 2020, 3-4.)

Vuosien 2008-2011 PAAVO I -ohjelma keskittyi katuasunnottomuuteen sekä aiemmin Suomessa käytössä olleista asunnottomille suunnatuista asuntoloista luopumiseen Asunto ensin -periaatteen kehittämisen myötä. PAAVO I -ohjelman tavoitteena oli pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen, ja sitä seuranneen PAAVO II -ohjelman tavoitteena oli sen poistaminen kokonaan vuoteen 2015 mennessä. Lopulta pitkäaikaisasunnottomuutta saatiin ohjelmakausien aikana vähennettyä yhteensä 35 prosentilla ohjelmassa mukana olleissa kaupungeissa. (Harju ym. 2019 24-25, 43; Karppinen 2020, 3.)

PAAVO I -ohjelman myötä tunnistettiin tarve riittävän tuen turvaamiselle hajasijoitetuissa tukiasunnoissa, sekä päihdekuntoutuksen kehittämiseen. Sen aikana laadittiin myös pitkäaikaisasunnottomuuden määrittelyä ja tilastointia koskenut selvitys: Pitkäaikaisasunnottomuudella tarkoitetaan uhkaa, tai jo pitkittynyttä, yli vuoden kestänyttä tai toistuvasti viimeisen kolmen vuoden aikana ollutta asunnottomuutta sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi. (Harju ym. 2019, 11, 24-25.)

PAAVO-ohjelmakausien aikana laskeneesta pitkäaikaisasunnottomuudesta huolimatta uusia ihmisiä ajautui jatkuvasti asunnottomaksi. Palvelujärjestelmä koettiin liian sektoroituneeksi

eikä se kyennyt tarpeeksi tukemaan asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä tai sen varhaisessa tunnistamisessa. Osana PAAVO II -ohjelmaa käynnistettiin Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma AUNE:n valmistelu, jonka tarkoituksena oli asunto ensin -periaatteen pohjalta asunnottomuutta hoitavan palvelujärjestelmän uudistaminen sekä ennaltaehkäisyyn panostaminen. (Karppinen 2020, 3-4.)

Asunnottomuutta kokevien määrä väheni AUNE-ohjelman aikana 1168 henkilöllä vuodesta 2016 vuoteen 2018. Tulosta pidetään hyvänä, vaikkakin vuoden 2018 asunnottomuutta kokevia käsittelevät tilastot eivät ole suoraan vertailukelpoiset aiempien vuosien asunnottomuuslukuihin. Tämä johtuu siitä, että aiemmin muiden kaupunkien asunnottomuustilastointitavoista poikennut Helsingin kaupunki tarkensi omaa tilastointitapaansa vastaamaan muiden kaupunkien noudattamaa mallia vuonna 2018. (Karppinen 2020, 33-34.)

Valtakunnallisten hankkeiden lisäksi asunnottomuuteen puututaan myös paikallisesti. Esimerkkinä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen Asunnottomuuden ehkäisyhanke, jonka kohderyhmänä ovat asunnottomuusuhan alla olevat sekä asunnottomuutta kokevat hyvinvointialueen asukkaat (Vakehyvä 2023). Asunnottomuustyön ammattilaisia on työllistyneenä myös kolmannella sektorilla esimerkiksi erinäisissä yhdistyksissä ja hankkeissa, joissa tehdään omalta osaltaan työtä asunnottomuuden poistamisen sekä ennaltaehkäisemisen eteen.

2.3 Asunto ensin -malli ja työkalut asunnottomuuden ehkäisemiseksi

Oma asunto on ihmisoikeus. Tämän ideologian mukainen Asunto ensin -periaate (tai -malli) on muodostunut keskeiseksi ohjaavaksi osaksi Suomalaista asumissosiaalista työtä. Periaate on muodostunut viime vuosikymmeneltä lähtien johtavaksi asunnottomuustyön lähestymistavaksi myös muualla länsimaissa. Asunto ensin -periaatteen mukaan oma asunto nähdään onnistuneen kuntoutumisen jälkeisen seuraavan vaiheen sijasta lähtökohtana asunnottomuutta kokevan ongelmien ratkaisemiseksi. (Karppinen 2020, 44, 7.)

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma AUNE:n aikana asunnottomien määrä Suomessa jatkoi vuonna 2012 alkanutta laskuaan. Yksi ohjelman keskeisistä toimenpiteistä asunnottomuuden vähentämiseksi oli asunnottomuustyöhön kohdennettavien kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen määrän lisääminen. Näiden asuntojen määrä kasvoi vuodesta 2016 vuoteen 2019 yhteensä 2142 kappaleella, sisältäen mm. 1107 nuorisoasuntoa sekä kahdeksan asumisyksikköä, joissa asuntoja oli yhteensä 281 kappaletta. (Karppinen 2020, 33, 26-27.)

Kansainvälisten Asunto ensin -mallia käsittelevien tutkimusten mukaan keskimäärin neljä viidestä asunnottomuutta kokeneesta, joka on saanut oman asunnon, on kyennyt pitämään asuntonsa. Asunto ensin -mallin verkostokehittäjien laajan asiantuntijaryhmän mukaan myös viimeisen viidesosan onnistuakseen säilyttämään saamansa asunnon, tarvitaan enemmän erilaisia asumisyksiköitä jotka toimivat Asunto ensin -periaatteen mukaan. (Kaakinen 2023, 12-13.)

Myös etsivää lähityötä tekevät työntekijät, jotka kohtaavat ulkona asuvia ja palveluiden ulkopuolelle jääneitä työssään ovat todenneet asunnottomuuden taustalla olevan moninaisia tekijöitä. Rakenteellisten tekijöiden kuten kohtuuhintaisten asuntojen määrän lisäksi myös muut taustatekijät vaikuttavat asunnottomuuteen. Taustalla voi olla myös esimerkiksi luottohäiriömerkintöjä, työttömyyttä, sekä jopa puutteita asumistaidoissa. (Pyyvaara & Timonen 2017, 67-68.)

3 Kolmannen sektorin merkitys asunnottomuustyössä

Asunnottomuustyötä on tehty jo vuosikymmenten ajan myös kolmannella sektorilla. Kolmannen sektorin toimijat ovat muun muassa voittoa tavoittelemattomia kansalaisjärjestöjä, joiden toiminnan tavoitteen keskiöissä ovat esimerkiksi sosiaalisen syrjäytymisen sekä köyhyyden torjuminen ja ratkaisu (EURES 2017).

Suomen asunnottomuustyön kentällä olevia toimijoita ovat esimerkiksi vuonna 1985 toimintansa aloittanut Y-Säätiö, jonka perustehtävänä on vuokratien hankkiminen asunnottomuutta kokeville, sekä Helsingin Diakonissalaitos, joka on tarjonnut asumispalveluita asunnottomille jo vuosikymmenten ajan (Y-Säätiö 2023; Hällström 2019).

Kansalaistoiminnalla, kuten järjestöillä ja kansalaisliikkeillä on osaltaan tärkeä merkitys myös poliittisessa päätöksenteossa sekä yhteiskunnan epäkohtien esiin tuomisessa, muun muassa kansalaisten omien kokemusten tuoman asiantuntijuuden myötä. (Nylund 2005, 143). Yksi näistä yhteiskunnassa kohdatuista epäkohdista tai ilmiöistä on ”NIMBY” -ilmiö, ”Not in my backyard”, suomeksi ”ei meidän pihallamme” (Kopomaa & Peltonen 2008, 9). Tämän opinäytetyön kohdassa 2.1.1 käsitellyn kaupunkirakenteen eriytymisen, segregaaation ilmiön taustavaikuttajana voi olla muun muassa juuri NIMBY-ilmiö. Tämä ilmenee, kun kansalaiset vastustavat paikallisesti esimerkiksi asumisyksikön perustamista toleranssin, eli sietokyvyn puutteen vuoksi erilaisia ihmisryhmiä, kuten asunnottomia kohtaan. (Kopomaa 2008, 153-155.)

NIMBY-ilmiön sekä vihamielisen arkkitehtuurin, eli julkisten tilojen moninaisten tarpeiden huomiotta jättäminen eri ihmisryhmien kuten asunnottomien keskuudessa, on aistittu olevan ilmiselvässä kasvussa. Muun muassa nämä ovat globaaleja trendejä Euroopassa sekä Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa, jotka kasvattavat eri ihmisryhmien kohtaamia syrjinnän kokemuksia ja jotka ilmenevät paikallisesti myös Suomessa. (Petrovskaja 2023.)

Edellä esitettyjen kaltaisten ilmiöiden suhteen kansalaisliikkeiden merkitys korostuu tiedon välittäjänä sekä kansalaisille, että myös päättäjille. Suomessa on myös järjestöjä, kuten Vvay, jotka tekevätkin kolmannella sektorilla vaikuttamistyötä näiden ilmiöiden murtamiseksi, julkaisten muun muassa kannanottoja ajankohtaisista asunnottomuutta koskettavista aiheista.

Kannanotoilla tuodaan asunnottomuuteen liittyviä ilmiöitä näkyviksi, joka voi auttaa esimerkiksi ennakko-oletusten purkamisessa.

Myös Asunnottomien yön kansalaisliike pyrkii tarttumaan tämän kaltaisiin ilmiöihin vuosittain vaihtuvalla tapahtuman teemallaan. Vuonna 2023 Asunnottomien yön teemana oli ”Kenelle kaupunki kuuluu?”, jonka tarkoituksena oli herättää valtakunnallista keskustelua kaupunkisuunnittelun kysymyksistä, sekä osallisuuden näkökulmasta oikeudesta julkiseen tilaan. Vihamielinen arkkitehtuuri näkyy kaupunkikuvassa esimerkiksi julkisten penkkien vaihtumisena kahviloihin, jolloin asunnottomuutta kokevilta ihmisiltä viedään mahdollisuuksia istumiselle, sekä asunnottomuutta kokeville ihmisille suunnattujen päiväkeskuksien, asumisyksiköiden ja muiden palveluiden paikallisen vastustamisenä. (Petrovskaja 2023; Morottaja 2023).

3.1 Vailla vakinaista asuntoa ry

Vailla vakinaista asuntoa ry on yksi keskeisimmistä toimijoista suomalaisen asunnottomuustyön saralla. Se on asunnottomien itsensä toimesta vuonna 1986 perustama kansalaisjärjestö, jonka tarkoituksena on asunnottomuutta kokevien edunvalvonta, sekä vaikuttaminen yksilö- ja yhteiskunnallisella tasolla osallisuuden edistämiseksi sekä asunnottomuuden poistamiseksi. Aatteellisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumattoman järjestön toiminnan lähtökohtana ovat ihmisarvo, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, luottamus sekä osallisuus. (Vva ry 2023a, 3.)

Vva ry myös hallinnoi Asunnottomien yön kansalaisliikettä sekä tuottaa ja koordinoi Asunnottomien yön Helsingin paikallista tapahtumaa. Järjestö muun muassa ylläpitää kansalaisliikkeen verkkosivuja sekä ohjeistaa muita tapahtuman järjestäviä kuntia. (Petrovskaja 2023.)

Kolmannella sektorilla toimiva Vva ry perustettiin aikana, jolloin Suomessa epäiltiin olleen jopa 20 000 asunnottomuutta kokevaa ihmistä. Se on Suomen ainoa asunnottomuutta kokevien edunvalvojatoimija. Vva ry:n toiminnanjohtaja Sanna Tiivola kertoo järjestön perustamisen motiivina olleen tahto jokaisen ihmisen itsenäinen asumisen mahdollistamisesta, aiemmin käytössä olleen yhteismajoituksen sijasta. (Pyyvaara & Timonen 2017, 23-24; Vva ry 2023b.)

Järjestön tarkoituksena ja tavoitteena on asumisen perusoikeuden turvaaminen ihmisen elämäntilanteesta tai taustasta riippumatta: Jokaiselle on järjestettävä kohtuullisessa ajassa hänen elämäntilanteeseensa sopiva, ihmisarvoinen asumispaikka. Perimmäisenä ajatuksena on, että jokainen ihminen pystyy riittävät olosuhteet ja tuen saadessaan asumaan itsenäisesti. ”Asunto on ihmis- ja perusoikeus, eikä sen puuttumista voida hyväksyä missään olosuhteissa”, Vva ry summaa verkkosivuillaan. (Vva ry 2023b.)

Vva ry:n toiminta jakautuu useampaan kokonaisuuteen, joita ovat matalan kynnyksen suora auttamistyö, asumispalvelut sekä järjestötyö (Vva ry 2023b). Järjestö on ollut myös mukana yhteiskehittämishankkeissa, kuten Naistenkartano ry:n kanssa toteutettu kolmivuotinen

SUPERNOVAT-hanke vuosina 2021-2024, jonka tarkoitus oli tarjota matalan kynnyksen tukea naisille, jotka elävät haavoittuvissa tilanteissa (Vva ry 2023a, 22-23).

3.2 Asunnottomien yö

Asunnottomien yö on yli kaksikymmentä vuotta sitten alkunsa saanut kansalaisliike, jonka vuotuisilla vaikuttamistapahtumilla ylläpidetään keskustelua asunnottomuudesta ja sitä koskevista ajankohtaisista teemoista. Tapahtuman pyrkimyksenä on tavoittaa toimijat yhteiskunnan eri tasoilla kansalaisista aina mediaan, ammattilaisiin sekä päätöksentekijöihin asti. (Asunnottomien yö 2023a; Petrovskaja 2023.)

Kansalaisliikkeen järjestämät vuosittaiset vaikuttamistapahtumat pyrkivät ylläpitämään asunnottomuuteen liittyvää ajankohtaista keskustelua luoden painetta asunnottomuuden poistamiseksi sekä ennaltaehkäisemiseksi. Tapahtumaa vietetään vuosittain 17.10., Yhdistyneiden Kansankuntien julistamana Köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisena päivänä. (Asunnottomien yö 2023a.)

Ensimmäiset vuodet Asunnottomien yön tapahtuma oli Helsinkipainoitteinen. Järjestäjäorganisaatioiden, kuten ToTu (toimeentulo)-ryhmän, Vailla vakinaista asuntoa ry:n, Kunnon Elämä ry:n sekä muiden vapaaehtoisten toimijoiden kuitenkin tiedostaessa asunnottomuuden olevan valtakunnallinen ilmiö, alettiin nopeasti suunnitella paikallisen tapahtuman lisäksi valtakunnallista Asunnottomien yön kansalaisliikettä. (Honkonen 2023.)

Huhtikuussa 2002 pidetyssä Asunnottomien yö -tapahtuman valtakunnallisten toimijoiden kansankokouksessa sovittiin toiminta-ajatus sekä yhteiset arvot kansalaisliikkeelle. Yhteisiä arvoja ja sääntöjä päätettiin viisi kappaletta: 1) Asunnottomuus on mielestämme kansallinen häpeäpilkku. 2) Syrjäytymisuhan alaisista tulee asunnottomuuden syy- ja seurausverkoston vuoksi usein syrjäytettyjä. 3) Kunnioitamme maamme perustuslain noudattamista. 4) Myötätuntomme ja toimintatukemme on kaikkein heikoimmassa asemassa olevien puolella. Sekä 5) Yhteistyötä yli poliittisten tai uskonnollisten rajojen. (Asunnottomien yö 2023b.) Näistä viimeisempänä mainittu on myöhemmin Asunnottomien yön verkkosivuilla muuttanut muotoaan: ”Asunnottomien yön tapahtumat ovat puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia”, jonka lisäksi listausta on myöhemmin myös täydennetty toteamalla: ”Minkäänlainen syrjintä, rasismi tai näihin viittaavat tunnukset eivät kuulu Asunnottomien yöhön” (Asunnottomien yö 2023a).

Asunnottomien yö on reilussa kahdessakymmenessä vuodessa kasvanut pienestä paikallisesta tapahtumasta yli neljässäkympessä kaupungissa ja kunnassa vuosittain pidetyksi, Suomen suurimmaksi sosiaali- ja terveysalan mielenilmaukseksi ja kansalaisliikkeeksi, jonka järjestäjäverkosto on laaja. (Petrovskaja 2023; Asunnottomien yö 2023a.) Asunnottomien yön kansalaisliikkeellä on siis merkittävä vaikutus suomalaisessa asunnottomuustyössä.

3.3 Asunnottomien yön taustaa

Asunnottomien yön tarina alkaa 1990-luvun loppupuolelta ”Telttakapinaksi” kuvaillusta vaikuttamistapahtumasta, jonka tarkoituksena oli herätellä julkista keskustelua asunnottomuudesta. Tapahtuman jälkeisen arviointipalaverin, sekä jatkettun suunnittelutyön pohjalta vakinaistettiin tapahtuman nykyinen vuosittainen järjestämispäivä ja ensimmäinen ”Asunnottomien yö” -nimeä kantanut tapahtuma pidettiinkin jo vuonna 1999. (Honkonen 2023.)

Asunnottomien yön symboliksi valittiin musta tuli, ”Joka ei lämmitä, mutta sytyttää”, kuten valtakunnallisen Asunnottomien yön kansalaisliikkeen synnyttämisen perustajajäsenen, sosiaali-neuvos Antti Honkonen kuvaa opinnäytetyötä varten tehdyssä haastattelussa. (Honkonen 2023.)

Ensimmäisinä vuosinaan Asunnottomien yötä vietettiin useassa sijainnissa Helsingissä, joiden järjestelyistä vastasi eri yhdistykset, kuten alusta asti mukana olleet Vailla vakinaista asuntoa ry, sekä Kunnon elämä ry. Tapahtuman järjestäjät vaihtelevat muutoin vuosittain, ja eri toimijat kuten Diakonissalaitos saattavat pitää tapahtumapäivänä päiväsaikaan omia pienimuotoisempia Asunnottomien yöhön liittyviä tapahtumia. Kunnon elämä ry järjesti alkuvuosina Asunnottomien yön päätapahtuman Hakaniemen torilla, mutta myöhemmin Helsingin tapahtuman järjestäminen vakinaistui organisaatiosta Vva ry:lle. (Lehtonen 2023.)

Vuosittain pidettävän mielenilmauksen merkityksestä kertoo myös sen arvovaltaiset vieraat. Muun muassa presidentti Tarja Halonen, sekä presidentti Sauli Niinistö ovat käyneet Asunnottomien yössä useampana vuotena. Myös eduskunnan köyhyysryhmän perustamisen on kerrottu saaneen potkua vuonna 2002 Hakaniemen torilla, kun kansanedustajista koostunut delegaatio vieraili siellä pidetyssä Asunnottomien yössä. (Honkonen 2023; Kirjonen & Sonerva 2022.)

Asunnottomien yöllä on ollut yli kahdessakymmenessä vuodessa useita erilaisia vaikuttamistapoja asunnottomuutta koskevaan keskusteluun. Kansalaisliike on muun muassa jakanut vuosittain ”Hiertävän kiven”, jolla pyrittiin muistuttamaan asunnottomuusilmiön olemassaolosta (Petrovskaja 2023). Hiertävän kiven suunnittelusta vastasi Kati Sinenmaa (Honkonen 2023).

Hiertävä kivi annettiin vuosien saatossa muun muassa kansanedustaja Eero Lehdelle, hänen omistamansa osakeyhtiön ostettua teollisuuskiinteistön, jota Sininauhasäätiö oli alun perin suunnitellut tukiasuntolokasi viidellekymmenelle pitkäaikaisasunnottomalle. Suunnitelmat eivät toteutuneet Lehden osakeyhtiön ostettua kiinteistön. (Hurme 2009). Muistutus annettiin toisinaan myös positiivisissa merkeissä, muun muassa pelastusarmeijalle, sekä silloiselle asun-toministerille Jan Vapaavuorelle, joka säilytti samaansa Hiertävää kiveä työpöydällään. (Honkonen 2023.)

Hiertävästä kivistä on kuitenkin ajan edetessä luovuttu, ja tilalle tuli kansalaisliikkeen täyt-
täessä 20 vuotta ”Rohkaiseva visio” -palkinto, jonka viesti on kannustaa, sekä osoittaa päät-
täjien ja viranomaisten tekemän työn asunnottomuuden poistamiseksi tulevan nähdynksi (Pet-
rovskaja 2023).

4 Opinnäytetyön toteutus

Asunnottomien yön juuret ovat vuosituhaten vaihteessa aikana, jolloin asunnottomuus il-
miönä oli osittain erilainen kuin nykypäivänä. Kun ympäröivä maailma on muuttunut reilussa
kahdessa vuosikymmenessä, on perusteltua tutkia, vastaako Helsingin Asunnottomien yö nyky-
päivän tarpeeseen, vai kokeeko paikallisen tapahtuman järjestäjäverkosto sekä koko kansa-
laisliike tarvetta nykyaikaistamiselle. Asunnottomien yön pääjärjestäjäorganisaatiolla, Vailla
vakinaista asuntoa ry:llä ei ole resursseja Helsingin Asunnottomien yön mahdollisten muutos-
tarpeiden selvittämiseksi. Näin ollen opinnäytetyön aihe nousi aidosta työelämäkumppanin
tarpeesta, yhteistyössä toimeksiantajan ja opiskelijan intressien kanssa käytyjen keskustelu-
jen pohjalta.

Opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden tarkoituksena oli kartoittaa Asunnottomien yön Hel-
singin päätaphtuman järjestäjätahojen mielipiteitä koskien tapahtuman käytännön toteu-
tusta, suhteessa tapahtuman odotuksiin sekä kansalaisliikkeen yhteisiin arvoihin. Tutkimuson-
gelmaan syvennyttiin määrällisellä verkkokyselyllä, jossa oli lisäksi laadullisia elementtejä.

Tapahtuman järjestäjäverkostolle sähköpostitse lähetetty kysely oli anonyymi ja vapaaehtoi-
nen. Sähköpostitse vastaajille toimitettavan kyselyn vahvuuksia oli, ettei tutkijan roolissa
oleva henkilö voi vaikuttaa tietoisesti tai tiedostamattomasti läsnäolollaan vastaajien mieli-
teisiin. Kysely oli täten myös jokaiselle vastaajalle samassa muodossa ja järjestyksessä, joka
mahdollisesti tältä osin keskenään samanlaiset asetelmat tutkimukselle vastaajien vastatessa
kyselyyn. (Valli 2001, 100-101.)

Kyselyn tavoitteena oli tuoda ilmi mahdollisia kehittämistarpeita tapahtuman järjestäjien nä-
kökulmasta, joita opinnäytetyön toimeksiantaja, sekä kansalaisliikkeen koordinoinnista vas-
taava Vva ry voi yhdessä Asunnottomien yön järjestäjäverkoston kanssa käyttää paikallisen ta-
pahtuman sekä koko kansalaisliikkeen kehittämiseen parhaaksi katsomallaan tavalla. Ohessa
opinnäytetyön pyrkimyksenä oli myös koostaa Asunnottomien yön hajanaista taustaa ja tari-
naa yhdeksi kokonaisuudeksi. Tähän pyrittiin muun muassa tietoperustaan tehdyillä, kansa-
laisliikkeen kannalta keskeisessä asemassa olleiden ja olevien henkilöiden haastatteluilla.

4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman järjestäjätahojen mielipiteitä, koskien paikallisen tapahtuman toteutuksen, sekä sen ja koko kansalaisliikkeen arvojen mahdollisia kehittämistarpeita. Lisäksi opinnäytetyö mahdollisti Asunnottomien yön kansalaisliikkeen arvojen mahdollisten muutostarpeiden tutkimisen osana Helsingin päätapahtumaa sekä koko kansalaisliikettä.

Tutkimusongelma ja sen pohjalta esitetyt tutkimuskysymykset tarkentuivat opinnäytetyön edetessä. Tämä johtui yhtäältä asunnottomuusilmiön laajuudesta ja ilmiön rajauksen tarpeesta opinnäytetyötä varten, ja toisaalta tulokulman tarkentumiseen kysymykseen ”mihin” tutkimuksellisella osuudella halutaan löytää vastauksia.

Edellä esitettyjen tulokulmien, sekä kansalaisliikkeen tarpeiden pohjalta tutkimusongelmaksi muodostui lopulta:

”Miten Asunnottomien Yön Helsingin päätapahtuma on onnistunut järjestäjien näkökulmasta?”

Tutkimusongelmaan vastauksen saamiseksi sen tueksi esitettiin siitä heränneet kaksi tutkimuskysymystä, jotka pyrkivät tukemaan tutkimusongelmaan ratkaisujen löytämistä:

1. ”Miten Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin järjestäjien näkökulmasta?”
2. ”Miten kansalaisliikkeen arvot näkyvät tapahtuman toteutuksessa?”.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston käsittely

Opinnäytetyön toteutus ja sen tutkimuksellisen osuuden suunnittelu aloitettiin keväällä 2023. Aineistonkeruu suoritettiin alkukesästä 2023, samoihin aikoihin kuin Asunnottomien yön Helsingin vuoden 2023 päätapahtuman suunnittelu aloitettiin. Kerätty aineisto oli valmis analysoitavaksi samana kesänä.

Tutkimuksellista osuutta varten suunnitellun verkkokyselyn menetelmä oli lähtökohtaisesti määrällinen, mutta se sisälsi myös laadullisia elementtejä. Tämä oli tietoinen päätös, joka perustui kansalaisliikkeen aiemmin toteuttamien sisäisten kyselyiden alhaisten vastausmäärien huomioon ottamiseen. Päätöksellä pyrittiin mahdollistamaan aineiston analysoinnista tehtävien johtopäätösten luotettavuus siinäkin tapauksessa, että vastausmäärä jäisi pieneksi. Mikäli aineisto olisi kerätty vain määrällisiä menetelmiä hyödyntävin elementein, olisi alhainen vastausmäärä kyseenalaistanut vastauksista tehtävien johtopäätösten luotettavuuden.

Menettely koostaa kyselylomake sekä määrällisin, että laadullisin elementein osoittautui oikeaksi lähestymistavaksi, sillä vastausmäärä jäi pieneksi: sadasta kuudestakymmenestä kahdeksasta (168) kyselyyn kutsutusta kolme (3) ja muistutusviestin saaneista kuusi (6) ei teknisistä syistä, kuten mahdollisista sähköpostiosoitteiden vaihtumisista johtuen saanut kutsua kyselyyn osallistumiseen, ja kyselyyn vastanneita oli yhteensä kaksitoista (12) kappaletta. Vastausprosentiksi muodostui näin ollen 7.14% (12 vastausta 168:sta).

Anonyymiin verkkokyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt olivat Helsingin Asunnottomien yön järjestäjäverkostoa, johon kuuluu toimijoita useista eri organisaatioista sekä julkiselta puolelta, että kolmannelta sektorilta kuten erinäisistä yhdistyksistä. Verkkokyselylomakkeen levittämiseen käytettiin toimeksiantajan luovuttamaa Asunnottomien yön kansalaisliikkeen järjestäjäverkoston sähköpostilistaa. Lisäksi kyselyyn kutsuttuja osallistujia pyydettiin jakamaan kyselyä myös oman organisaationsa sisäisesti niille tapahtuman suunnittelussa mukana olleille, jotka eivät syystä tai toisesta olleet saaneet sähköpostikutsua.

Kyseessä oli kokonaistutkimus, sillä tarkastelussa ei ollut joukosta tehty otos, vaan koko Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman järjestäjäverkosto pyrittiin tavoittamaan kyselyn levityksessä (Vehkalahti 2014, 45).

Aineistonkeruuta varten koostettiin yhteistyössä toimeksiantajan edustajan, joka toimii myös Asunnottomien yön kansalaisliikkeen koordinaattorina, kanssa anonyymi kyselylomake. Kyseelyssä oli siis sekä määrällisesti, että laadullisesti analysoitavia vastausvaihtoehtoja. Kyselylomakkeen määrälliset kysymykset olivat Likertin asteikolla vastattavia väittämiä, laadulliset avoimia tekstivastauslaatikoita, joissa kyselyyn osallistuja sai vastata oman kokemuksensa mukaan kulloinkin esitettyyn kysymykseen. Saadut avovastaukset käsiteltiin litteroimalla. Tällöin avovastauksia tiivistettiin luokkiin ja luokissa eri vastauksissa toistuneet samanlaisuudet tunnistettiin ja tehtiin näkyviksi tuloksien esittelyssä, sekä niistä tehtyjen johtopäätösten tuottamisessa.

Likertin asteikon käyttäminen tutkimuksessa mahdollistaa tilastollisen analyysin tekemisen. Asteikon toisessa ääripäässä vastaaja voi todeta olevansa esitetyn väittämän kanssa ”Täysin samaa mieltä” ja toisessa ”Täysin eri mieltä”. Keskellä voi halutessaan olla neutraali vaihtoehto, ”Ei samaa, eikä eri mieltä”. (Vehkalahti 2014, 35-36). Opinnäytetyötä varten tehdyssä kyselyssä käytettiin Likertin asteikkoa viidellä vastausvaihtoehdolla, joissa arvo ”1” tarkoittaa vastaajan olevan esitetyn väittämän kanssa täysin samaa mieltä, ja asteikon toisessa laidassa arvo ”5”, tarkoittaa vastaajan olevan täysin eri mieltä.

Verkkokyselyssä oli taustakysymysten lisäksi yhteensä 20 määrällisesti tarkasteltavaa väittämää, sekä 26 avoimella tekstivastauksella vastattavaa kysymystä.

Opinnäytetyön kyselylomake oli auki vastaajille noin kaksi kuukautta, kesäkuun puolivälistä elokuun ensimmäiselle viikolle 2023. Kyselyn aukiolossa pyrittiin huomioimaan vastaajien mahdolliset kesälomat. Sähköpostilistalla olevat henkilöt saivat muistutusviestin kyselystä heinä-elokuun vaihteessa.

4.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto ovat hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11). Eettiset kysymykset on otettu huomioon opinnäytetyön eri vaiheissa prosessin alusta loppuun saakka, peilaten suunnittelu-, kirjoitus-, tiedonhankinta-, aineiston analyysi-, sekä pohdintavaiheissa työskentelyä mahdollisesti esille nouseviin eettisiin kysymyksiin.

Tutkimustyötä tehdessä on lähtökohtana ihmisarvon kunnioittaminen: Ihmistä ei voi pakottaa osallistumaan tutkimukseen, vaan hänen itsemääräämisoikeuttaan on kunnioitettava (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 24-25). Tämä otettiin huomioon aineistonkeruuvaiheessa tuomalla sähköpostitse toimitetun kyselykutsun johdannon, sekä itse kyselyn johdannon alussa esille kyselyn olevan vapaaehtoinen ja anonymi. Kyselykutsun sekä varsinaisen kyselyn johdannoissa kerrottiin muun muassa myös, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti sekä niin, ettei vastauksia voitaisi jälkepäin yhdistää kehenkään tiettyyn vastaajaan (liite 1; liite 2). Tällä pyrittiin tekemään potentiaalinen kyselyyn osallistuva henkilö heti prosessin alusta asti tietoiseksi siitä, miten hänen mahdollisia vastauksiansa käsiteltäisiin.

Osana opinnäytetyöprosessia tehtiin myös kolme puolistrukturoitua teemahaastattelua tarkoituksena koota muutoin hajanaista ja niin kutsuttua ”hiljaista” tietoa koskien Asunnottomien yön kansalaisliikettä ja sen historiaa. Alusta asti tiedostettiin, ettei haastattelujen tekeminen opinnäytetyön tietoperustaa varten ole optimaalista. Opinnäytetyön kirjoittaja koki sen kuitenkin välttämättömäksi johtuen siitä, ettei Asunnottomien yön kansalaisliikkeen historiasta juuri löydy kirjoitettua tietoa. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä, jotka olivat olleet tai ovat yhä keskeisessä osassa Asunnottomien yön kansalaisliikettä tai Asunnottomien yön Helsingin päätapatumän järjestämistä. Myös puolistrukturoituja teemahaastatteluja tehtäessä kunnioitettiin henkilöiden itsemääräämisoikeutta: Haastattelujen kerrottiin olevan täysin vapaaehtoisia, sekä haastatelluille kerrottiin tarkkaan, miten niitä käytettäisiin opinnäytetyöprosessin kirjoittamisessa. Jokaisen haastatellun kanssa allekirjoitettiin suostumus haastatteluun, jonka yhteydessä tehtiin selväksi tietojen käsittelyä koskevat asiat sekä se, että he voivat olla missä tämän opinnäytetyön vaiheessa tahansa yhteydessä haastattelun tekijään suostumuksen perumiseksi.

Ennen puolistrukturoitujen haastattelujen tekemistä, tai opinnäytetyötä varten tehdyn kyselylomakkeen levittämistä opinnäytetyön tekijä, ohjaava opettaja, sekä opinnäytetyön

toimeksiantaja allekirjoittivat tutkimuslupan. Tutkimuslupa allekirjoitettiin päiväyksillä 12.6.2023 ja 14.6.2023. Täyttämätön tutkimuslupalomake löytyy tämän opinnäytetyön liitteistä (liite 3).

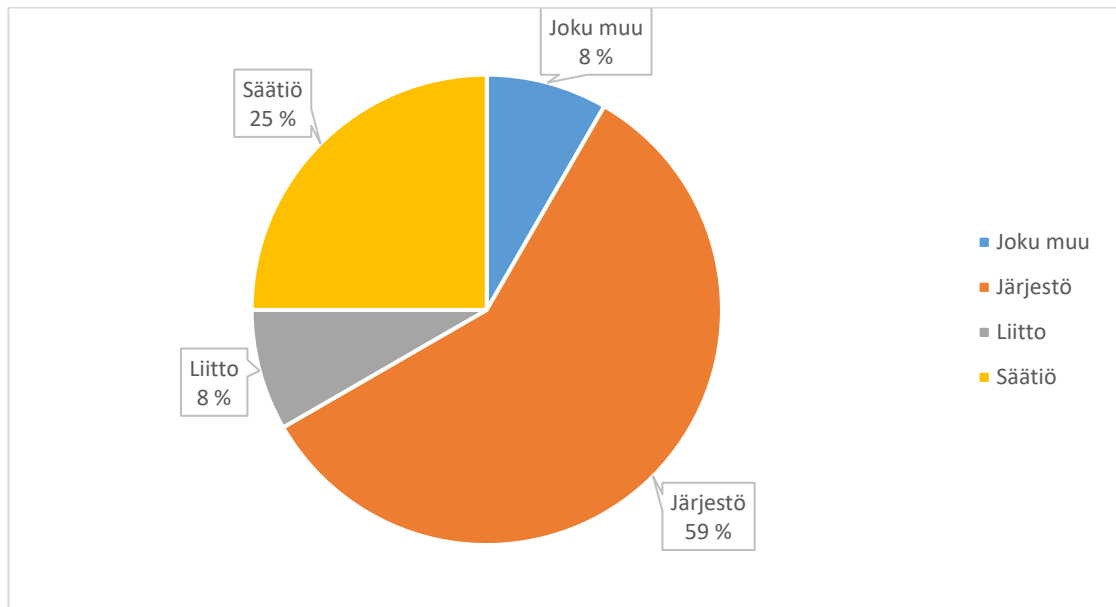
Myös plagiointi, kuten jonkun toisen henkilön kirjoittaman tekstin esittäminen omanaan on luonnollisesti kiellettyä kirjoitustyössä. Toisen henkilön kirjoittamaa tekstiä on kunnioitettava tarkkoja lainauksia käyttäen, mahdollistaen myös opinnäytetyön lukijan kannalta sen selvittämisen, mistä teksti, tai tekstin pohjalta koostetut ajatukset ovat alkuperäisesti lähtöisin. (Hirsjärvi ym. 2009, 26-27.)

Tämä plagioinnin kieltävän periaatteen noudattaminen on varmistettu opinnäytetyötä kirjoittaessa pitäen aktiivisesti kirjaa käytetyistä lähteistä koko kirjoitusprosessin läpileikkaavasti. Tapauksissa joissa kirjoitusprosessin edetessä tämän opinnäytetyön kirjoittaja on huomannut jonkin lähdeviitteen olevan virheellinen tai puuttuvan, on kyseinen lainaus poistettu tekstistä kokonaan mikäli sen alkuperäinen lähde ei ole etsinnästä huolimatta löytynyt. Näin varmistettiin kirjoitetun tekstin luotettavuus, ammatillisuus sekä eettisyys: Tapauksissa joissa kirjoittaja ei kykenen osoittamaan, mihin lähteisiin hän perustaa kirjoittamansa, ei tällaisen tekstin sisällyttäminen opinnäytetyöhön ole perusteltua tai sallittua, sillä se vaarantaisi koko opinnäytetyön luotettavuuden sekä olisi tieteellisen käytännön periaatteita vastaan.

Kun tarkastellaan opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden tutkimussuunnittelun ja toteutuksen pätevyyttä, on luonnollisesti syytä nostaa esille jo tässä vaiheessa kyselyn matala vastausprosentti. Vastausprosentti ja alhaisesta vastausmäärästä johtuva kato voivat omalta osaltaan vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen. Opinnäytetyön tutkimuksellista osuutta varten tehdyn kyselytutkimuksen voidaan kuitenkin todeta olevan kokonaistutkimus, sillä kysely lähetettiin jokaiselle toimeksiantajalta saadun järjestäjätieverkoston sähköpostilistan henkilölle. Tarkastelussa ei siis ollut mikään erityinen otos, vaan tulokset kuvaavat perusjoukkoa vastauskadostaan huolimatta. (Vehkalahti 2014, 44-45; Hirsjärvi ym. 2009, 179-182). Kyselyn tuottaminen kokonaistutkimuksena oli looginen päätös, sillä opinnäytetyötä tehdessä ei koettu tarkoituksenmukaiseksi alkaa rajaamaan sitä, keille järjestäjätieverkoston jäsenille kysely olisi niin sanotusti oleellisempi kuin toisille. Tarkoituksena olikin tarkastella koko Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman järjestäjätieverkoston kokemuksia.

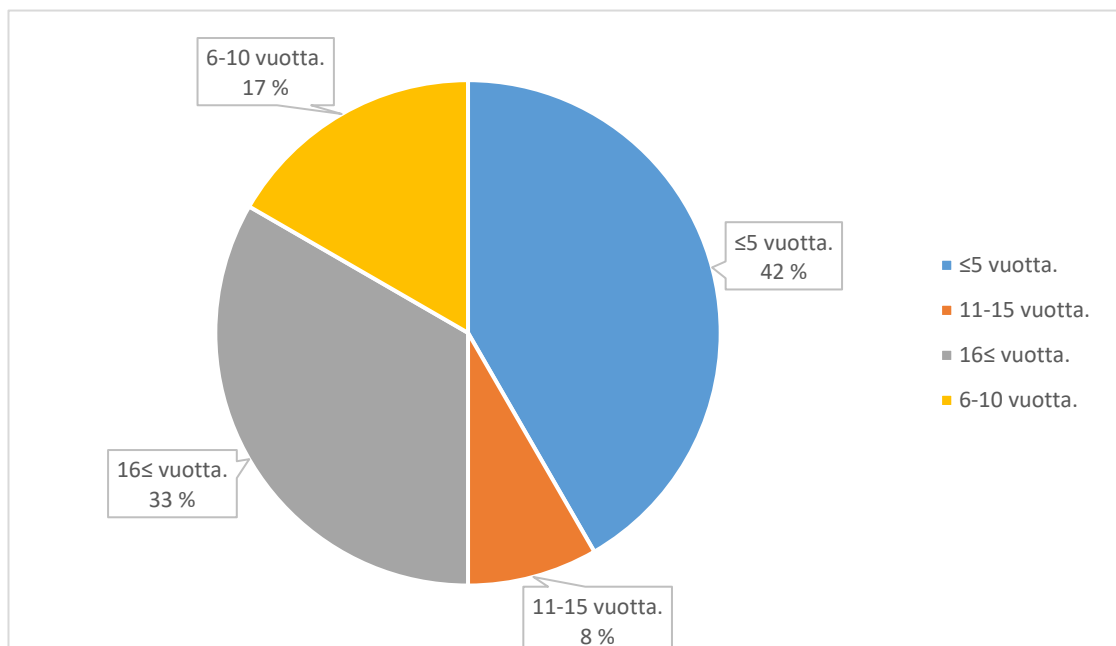
5 Tutkimustulokset

Tässä osuudessa esitellään opinnäytetyön tutkimuksellista osuutta varten suoritetun verkkokyselyn tuloksia. Aluksi kerrotaan kyselyyn vastanneiden taustatiedoista, jonka jälkeen tutkimustuloksia esitetään tutkimuskysymysten mukaan nimetyissä alakappaleissa.

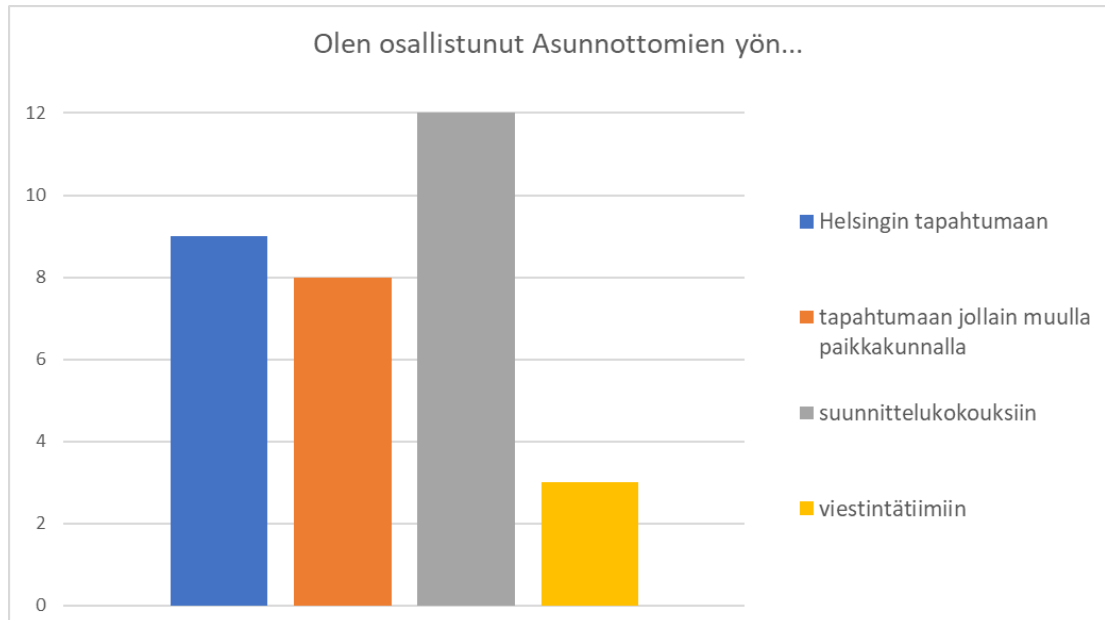
Kuvio 1: Vastaajien taustaorganisaatiot

Kuviossa 1 on tuotu esille kyselyyn vastanneiden ilmoittamat taustaorganisaatiot. Seitsemällä, eli yli puolella kyselyyn vastanneista oma taustaorganisaatio oli jokin järjestö (n=12). Lopuilla viidellä vastanneista oma taustaorganisaatio oli liitto (1 kpl), säätiö (3 kpl) tai joku muu kuin annettu vastausvaihtoehto (1 kpl). Yksikään kyselyyn vastanneista ei ilmoittanut oman taustaorganisaationsa olevan Helsingin kaupunki, seurakunta, oppilaitos, yritys tai yksityinen toimija.

Kuvio 2: Vastaajien tapahtuman suunnitteluun osallistumisvuosien lukumäärä

Kuviosta 2 nähdään, että kyselyyn vastanneista 5 kappaletta ilmoitti osallistuneensa Asunnottomien yö -tapahtuman suunniteluun vähemmän kuin viitenä vuotena (n=12). Vähintään 11 vuotta tapahtuman suunniteluun osallistuneita vastanneista oli toiset 5 kappaletta.

Kuvio 3: Osallistuminen Asunnottomien yöhön eri osa-alueittain

Kuviosta 3 nähdään, että kukin vastanneista (n=12) ilmoitti osallistuneensa Asunnottomien yön suunnittelukokouksiin. Kyselyyn vastanneista 3 kertoi, ettei ole kuitenkaan osallistunut paikan päällä vuosittain 17.10. pidettävään Helsingin Asunnottomien yön tapahtumaan (n=12).

Samasta kuviosta nähdään myös, että vastanneista 9 ilmoitti, ettei ole osallistunut Asunnottomien yön viestintätiimiin. Viestintätiimiin osallistuneita oli vastanneista siis neljäsosa (n=12). 8 kappaletta vastanneista kertoi osallistuneensa Asunnottomien yön tapahtumaan jollain muulla paikkakunnalla (n=12).

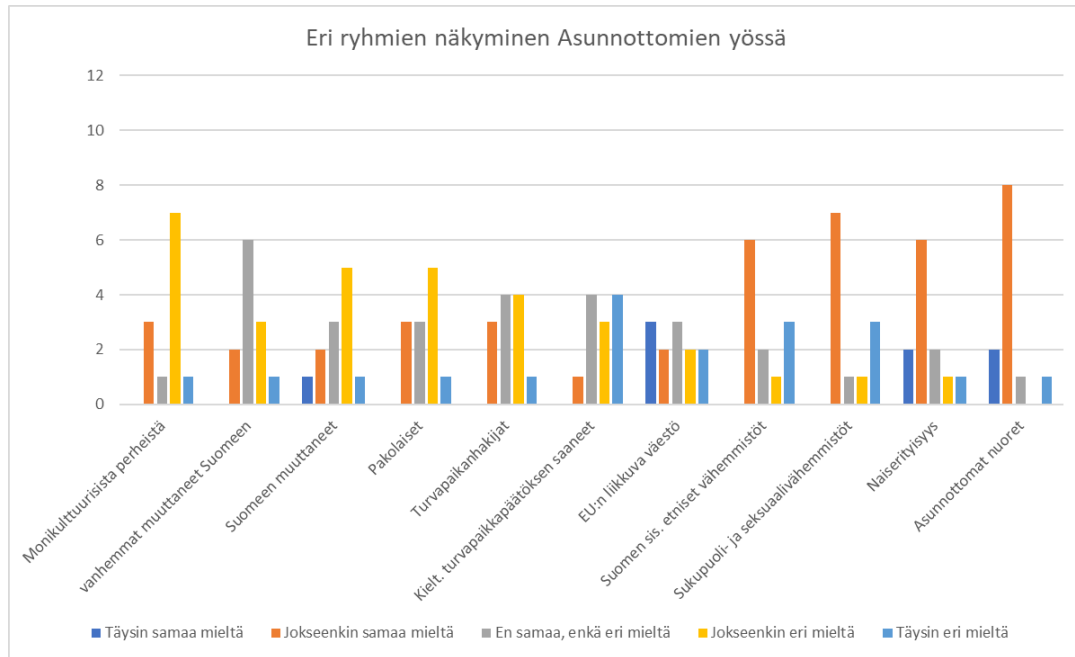
5.1 Miten Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin järjestäjien näkökulmasta?

Tässä osiossa käsitellään tutkimuskysymykseen ”Miten Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin järjestäjien näkökulmasta?” liittyen kyselyyn saatuja vastauksia.

Osio on jaettu kahteen alaotsikkoon (5.1.1 ja 5.1.2), joista ensimmäisessä tarkastellaan Asunnottomuutta kokevien ryhmien näkymistä Helsingin Asunnottomien yössä, ja jälkimmäisessä Helsingin Asunnottomien yön toimintaa ja tarkoitusta.

Jako noudattaa varsinaisen kyselyn rakennetta, jossa nämä kaksi ovat olleet omat osuutensa kyselyssä. Molemmat osuudet kuitenkin yhdessä antavat näkökulmia edellä esitettyyn tutkimuskysymykseen.

5.1.1 Asunnottomuutta kokevien ryhmien näkyminen tapahtumassa

Kuvio 4: Eri ryhmien näkyminen Asunnottomien yössä

Kun tarkastellaan eri asunnottomuutta kokevien ryhmien näkymistä Asunnottomien yössä, nähdään kyselyn tähän osuuteen annetuista vastauksista (n=12) eniten samaa mieltä oltavan siitä, että nuorten asunnottomuus näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja viestinnässä (vastauksen keskiarvo 2,17). Eniten eri mieltä oltiin siitä väittämästä, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä (vastauksen keskiarvo 3,83).

Eniten hajontaa nähtiin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkymisestä tapahtumassa. seitsemän kappaletta kyselyyn vastanneista henkilöistä oli jokseenkin samaa mieltä väittämän: ”Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” kanssa, mutta toisaalta kolme vastanneista oli täysin eri mieltä väittämän kanssa, kuten kuvioista 4 nähdään. Näiden vastausten mediaani oli 2. Syy miksi tässä tapauksessa käytetään mediaania eikä keskiarvoa vastausten tarkasteluun on se, että jakauman ollessa vino keskiarvo vääristyy (Vehkalahti 2019, 58).

Kukin asunnottomuutta kokevaa ryhmää käsitellyt väittämä sisälsi kyselyssä Likert asteikolla määrällisesti tarkasteltavan vastausvaihtoehdon lisäksi mahdollisuuden kertoa, miksi vastasi niin kuin vastasi.

Kun tarkastellaan väittämän ”Monikulttuurisista perheistä tulevat näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksia (n=5), nähdään että monikulttuurista perheistä tulevat koetaan näkyvän jonkin verran Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä, mutta ryhmä voisi olla vahvemmin esillä. Vastauksissa tuotiin myös esille, että perhetaustojen tietäminen voi toisaalta olla vaikeaa.

Myös väittämän ”Ihmiset, joiden vanhemmat ovat muuttaneet muualta Suomeen näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksissa (n=2) tuotiin esille perhetaustojen tietämisen haastavuus: ”Vaikea tietää, mistä kenenkin kävijän vanhemmat ovat kotoisin”, summaa eräskin avovastaus.

Väittämän ”Suomeen muualta muuttaneet näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksissa (n=4) tuli ilmi koettu tarve tämän ryhmän, mutta myös koko asunnottomuuden kokonaisuuden ja monimuotoisuuden näkyvyyden lisäämiselle. Vastauksissa tuodaan myös ilmi, ettei tapahtumassa käyneiden joukossa ole ollut ainakaan ”kovin paljoa” vieraskielisiä, mutta toisaalta ihmisten muuttohistoria ei myöskään ole tullut kysytyksi. Lisäksi vastauksissa on tuotu esille joidenkin Suomeen muualta muuttaneiden ryhmien epämiellyttävä käytös tapahtumassa, kertomatta kuitenkaan syvemmin kyseisestä ilmiöstä tai sen ilmentymästä.

Väittämän ”Pakolaiset näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksissa (n=3) todettiin jälleen tämän kyseisen ryhmän lisäksi koko asunnottomuuden ja sen monimuotoisuuden näkyvyyden lisäämisen tärkeäksi. Lisäksi vastauksissa myös todettiin, ettei pakolaisuuden ole koettu teemallisesti olevan esillä tapahtumassa ja sen viestinnässä.

Väittämän ”Turvapaikanhakijat näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksissa (n=3) on yhtäältä koettu kyseisen ryhmän näkyvän tapahtumassa ja sen viestinnässä, mutta toisaalta näkyvyys on koettu vähäiseksi. Vastauksissa on myös todettu, tälle ryhmälle löytyvän myös ”omat systeeminsä”, jolla mitä ilmeisemmin tarkoitettiin kohderyhmälle suunnattuja omia palveluilta ja/tai hankkeita.

Kun tarkastellaan väittämän ”Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksia (n=4), on niissä kerrottu ettei ryhmä tai siihen liittyvää viestintää ole tullut laisinkaan vastaan. Vastauksissa on myös todettu, että ”kielteisen (turvapaikka-) päätöksen saaneita on mahdoton identifoida”.

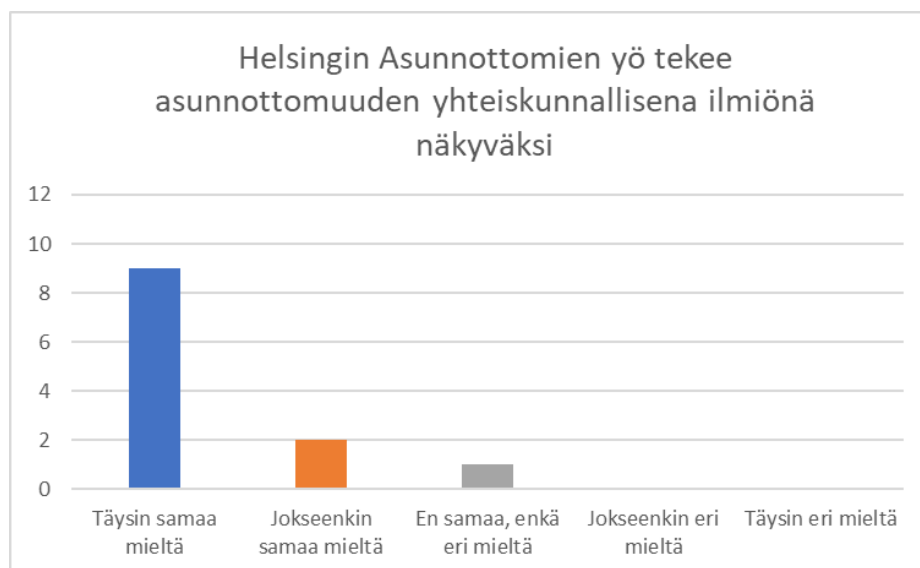
Väittämän ”EU:n liikkuva väestö näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” avovastauksissa (n=4) todetaan että liikkuva väestö, kuten Romanian romanit ovat näkyneet Helsingin tapahtuman kävijöissä.

Avovastauksissa koskien väittämää ”Suomen sisäiset etniset vähemmistöt, kuten romaniväestö ja saamelaiset näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” (n=3) on muisteltu, että ryhmä on mahdollisesti ollut aiemmin osana tapahtuman ohjelmasisältöä.

Väittämiin ”Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä”, sekä ”Naiserityisyys näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” ei annettu varsinaisia avovastauksia. Kuitenkin väittämän ”Nuorten asunnottomuus näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä” kohdalla (n=2) on jätetty avovastaus, jossa todetaan, että nuorten asunnottomuus, sekä ”edelliset” ovat ”peruskauraa Asunnottomien yössä”. Voidaan tulkita, että tällä on tarkoitettu aiempaa kahta väittämää, joihin ei jätetty avovastauksia.

Tämän osuuden lopuksi kyselyssä esitettiin myös avovastauskysymys: ”Onko jokin asunnottomuutta kokeva ihmisryhmä jäänyt huomioimatta Helsingin Asunnottomien yössä?”. Vastauksissa (n=5) kerrotaan, että tällaisia ihmisryhmiä ovat eronneet työssäkäyvät, asunnottomuus taloudellisten syiden (kuten ylivelkaantuminen) vuoksi, ”paperittomat” (Suomessa vailla oleskeluoikeutta olevat), sekä erityisesti iäkkäät asunnottomuutta kokevat. Avovastauksissa on tähän viimeisenä mainittuun ihmisryhmään liittyen esitetty toive ”toivoisin että viestintä olisi moninaisempaa”, sekä todettu toisessa vastauksessa kyseisen ryhmän olevan koettu ”vaietuksi ryhmäksi”. Iäkkäiden asunnottomuutta kokevien ryhmän taustatekijöitä on kuvattu eräässä vastauksessa esimerkiksi tilanteeksi, jossa ihminen on jäänyt asunnottomaksi kalliin asunnon myötä, eikä ole halunnut kuitenkaan ”palvelutaloon tai yhteisasumiseen”.

5.1.2 Helsingin Asunnottomien yön toiminta ja tarkoitus

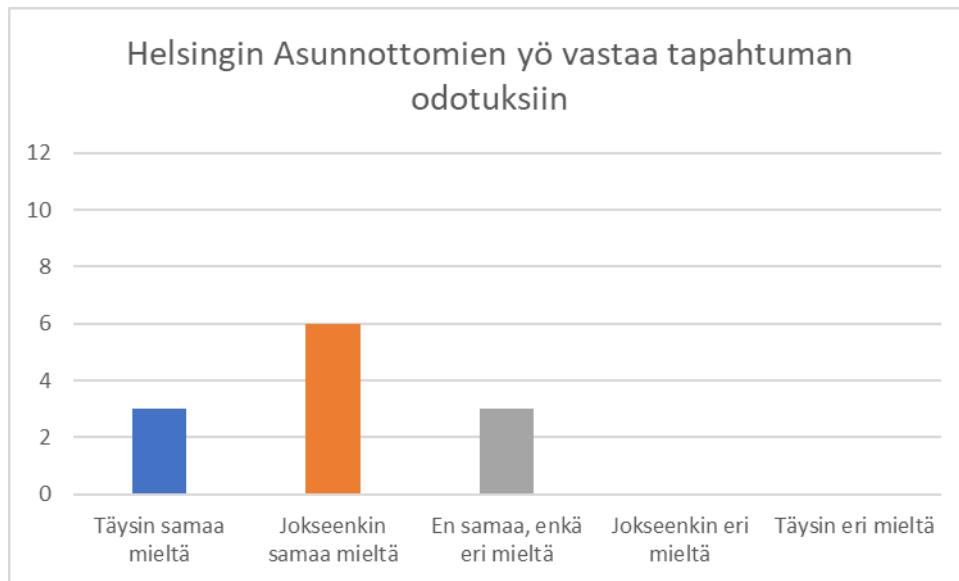
Kuvio 5: Helsingin Asunnottomien yö tekee asunnottomuuden yhteiskunnallisena ilmiönä näkyväksi

Kuviosta 5 nähdään, että vastanneista 11 kappaletta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Helsingin Asunnottomien yö tekee asunnottomuuden yhteiskunnallisena ilmiönä näkyväksi” kanssa (n=12). Vastausten keskiarvo oli 1,33.

Määrällisesti tarkasteltavan vastauksen lisäksi vastaajalle annettiin myös mahdollisuus kertoa, mikä sai hänet vastaamaan niin kuin vastasi.

Kyseisen väittämän avovastauksissa (n=5) tuodaan ilmi kokemuksia siitä, että Asunnottomien yö koetaan tärkeäksi tapahtumaksi. Avovastauksissa kerrotaan tapahtuman olevan tärkeä asunnottomuusilmiön ja siihen liittyvän keskustelun kannalta, korostaen tapahtuman saavan medianäkyvyyttä sekä siellä käyvän tunnettuja nimiä, kuten presidentti Niinistö. Tapahtuman kerrotaan olevan tuttu monelle, vaikka ei työskentelisi ”alalla”. Avovastauksissa todetaan myös, että tapahtuman on tärkeää ”elää ajassa ja vastata siihen mitä asunnottomuuden moninaisuus on”. Esille tuodaan myös toive sille, että ”syyt” tehtäisiin näkyviksi: ”Toivoisin myös, että enemmän keskusteltaisiin miten asunto ensin- ohjelma vaikuttaa ihmisiin ja heidän asumisen mielekkyyteen. Kuka viihtyy isoissa yksiköissä. Kuka oikeasti kannattaa niitä?”

Seuraavaksi kyselyssä esitettiin avovastauskysymys: ”Mitkä ovat asunnottomuutta kokevien ihmisten odotukset suhteessa Helsingin Asunnottomien yö -tapahtumaan? (esim. tapahtumapaikka, tapahtuman sisältö ja aiheet)”. Vastauksissa (n=7) jaetaan kokemuksia siitä, että tapahtumapaikan sijainnin valinta on keskeinen: ”Tapahtuma siellä, missä muutenkin viettää aikaa”. Dallapenpuiston kerrottiin toimineen aikoinaan hyvänä tapahtumapaikkana, mutta tapahtuman näkyvyys ja vaikuttavuus oli tällöin kuitenkin heikompaa. Ruoka, terveystalvelut ja hyödykkeet, kuten hygieniatarvikkeet ja vaatteet, sekä ”walk in -palvelut” ja oheistapahtumat koettiin avovastauksissa asunnottomuutta kokevien kävijöiden kannalta tärkeiksi. Vastauksissa kuvastuikin kokemus siitä että vaikuttamistapahtuman olisi tärkeä huomioida myös varsinaiset asunnottomuutta kokevat osallistujat. Tähän liittyen esitettiin ehdotuksia ”telta-
saunasta”, tukan leikkuusta ja muusta hemmottelusta. Eräässä vastauksessa kerrotaan, että toiveena olisi tapahtuman poistavan asunnottomuutta Suomessa. Lisäksi avovastauksissa todetaan, että asunnottomuuden monimuotoisuuden tulisi tulla enemmän tapahtumassa esille.

Kuvio 6: Helsingin Asunnottomien yö vastaa tapahtuman odotuksiin

Seuraavaksi kyselyssä esitettiin väittämä: ”Helsingin Asunnottomien yö vastaa tapahtuman odotuksiin”. Kuvio 6 nähdään, että vastanneista 9 kappaletta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa (n=12). Kysymyksen vastausten keskiarvo oli 2,00.

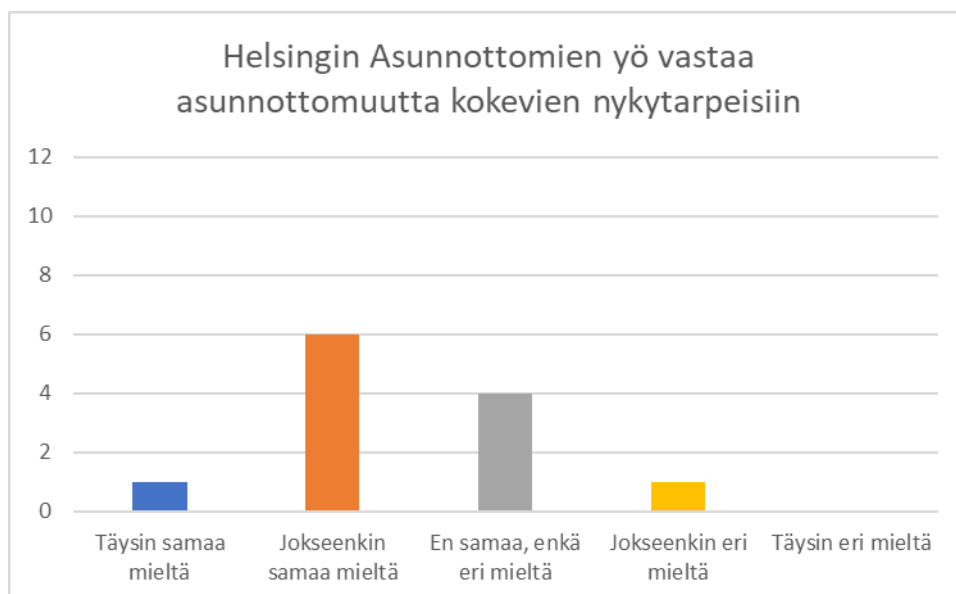
Kyseisen väittämän ohessa vastaajalle annettiin jälleen mahdollisuus kertoa avovastauksella, mikä sai hänet vastaamaan niin kuin vastasi. Avovastauksissa (n=6) tuodaan ilmi kokemuksia siitä, että vaikuttavuus-tulokulma on tärkeää, mutta tapahtuman on huomioitava myös asunnottomuutta kokevat osallistujat: ”Tapahtuman kautta moni asunnoton saa varmasti tukea ja esim. lämmintä vaatetta tai ruokaa ja varmasti heille tulee kokemus että heidät kuullaan ja asioille tehdään jotain”. Lahjoitustarvikkeiden sekä tapahtumassa tarjotun ruoan osalta tämän puolen kerrotaan olevan kunnossa, vaikeivat ne tuokaan pidemmän aikavälin ratkaisuja ilmiöön.

Tapahtuman odotusten osalta kyselyssä esitettiin lopuksi avovastauskysymys: ”Mitä Helsingin Asunnottomien yö voisi tehdä toisin vastatakseen omalta osaltaan entistä tehokkaammin tapahtuman odotuksiin?”. Avovastauksissa (n=5) tuotiin muun muassa ilmi kokemus siitä että ote ohjelmasta voisi olla ”jäməkampi”. Tässä yhteydessä tuotiin esille lavasisältö, esiintyjien valinta sekä paneeli, mutta ei kuitenkaan kerrottu, miten otetta tulisi jäməköittää. Asunnottomuuden monimuotoisuutta tulisi myös ottaa aina selkeästi esille, sekä eri vähemmistöryhmät huomioida paremmin. Vastauksissa tuodaan myös esille, että jo nyt tehty työ on hyvää, ja tapahtuman kuvataan aikojen saatossa suurentuneen ja olevan mukava. Viestintää kehittämällä voitaisiin saada enemmän tukea ja apua asunnottomuusuhan alla oleville, sekä jo asunnottomuutta kokeville: ”Moni ihminen ei ymmärrä olevansa asunnoton tai

asunnottomuusuhan alla”. Lisäksi vastauksissa tuotiin esille kokemus siitä, että tulisi puhua ”ihmisten tarpeista, ei palveluista”.

Tapahtuman odotuksiin ja niiden toteutumiseen liittyvien kysymysten jälkeen kyselyssä siirryttiin seuraavaksi tarkastelemaan tarpeita.

Seuraavaksi kysyttiin avovastauskysymyksellä: ”Mitkä ovat asunnottomuutta kokevien nykytarpeet?”, jonka avovastauksissa (n=6) tuotiin esille tarve toimivammille palveluille, ihmisarvoiselle kohtaamiselle, sekä paremmalle asuntopolitiikalle. Asunnottomuutta kokevien kerrotaan tarvitsevan muun muassa mielenterveyskuntoutuksen, sekä päihdehoidon palveluilta. Avovastauksista on tehtävissä myös johtopäätös, että järjestelmissä on vielä kehitettävää: ”Palvelujärjestelmät eivät kohtaa monesta eri syystä”. Avovastauksissa kerrotaan tarpeiden olevan moninaisia: muun muassa taloudelliset-, sekä ihmissuhteisiin, päihteisiin ja terveyteen liittyvät ongelmat saattavat nivoutua asunnottomuutta kokevan elämässä. Myös kohtaamisen merkitys toistuu vastauksissa. Asuntoja ei koeta olevan tarpeeksi, sekä erimuotoisille asumis- palveluille ja isommalle kapasiteetille hätämajoituksen suhteen (hätämajoitus yleensä, sekä ulkopaikkakuntalaiset huomioiva hätämajoitus ja kriisiasunnot perheille) kerrotaan olevan tarvetta.

Kuvio 7: Helsingin Asunnottomien yö vastaa asunnottomuutta kokevien nykytarpeisiin

Avovastauskysymyksen asunnottomuutta kokevien nykytarpeista Asunnottomien yön järjestäjien näkökulmasta jälkeen esitettiin väittämä: ”Helsingin Asunnottomien yö vastaa asunnottomuutta kokevien nykytarpeisiin”

Kuviosta 7 nähdään ettei kyseisen väittämän vastauksista muodostunut yhteistä selkeää mieltä. Vastanneista (n=12) 7 kappaletta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän

kanssa, mutta 4 kappaletta ei ollut samaa, eikä eri mieltä väittämän kanssa. 1 kappale vastanneista oli jokseenkin eri mieltä.

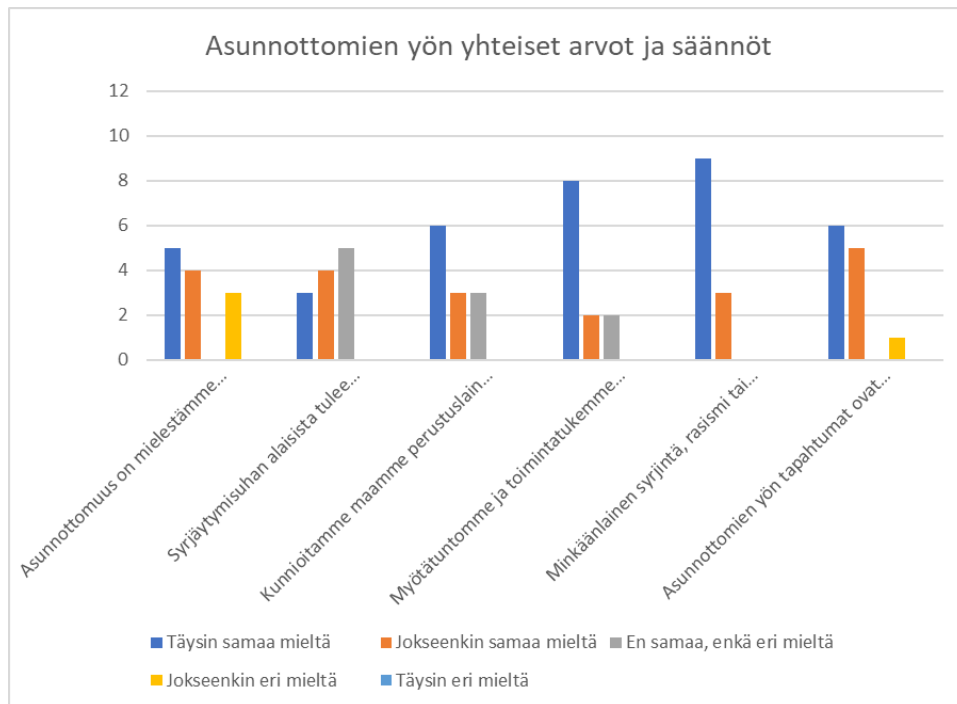
Väittämän jälkeen vastaajat saivat halutessaan kertoa avovastauksella, mikä sai heidät vastaamaan niin kuin vastasivat. Avovastauksissa (n=6) tulee myös Likert-asteikolla tarkastellun väittämän vastauksia mukaillen esille jonkinasteinen epävarmuus: ”Varmasti tapahtumia voidaan aina kehittää ja uudistaa. En osaa sanoa miten”, mutta avovastauksissa nostetaan myös esille koettu mahdollinen tarve asunnottomuuden moninaisuuden ja Asunnottomien yön ”tulevaisuusvision” tarkentamiselle. Avovastauksissa myös todetaan, että tapahtuma voi parhaimmillaan toimia alustana, jonka avulla saadaan nostettua esille konkreettisia puutteita ja niiden ratkaisuja sekä yleiseen keskusteluun, että päättäjien päätöksentekoon.

Tämän osion lopuksi vastaajille esitettiin avovastauskysymys: ”Mitä Helsingin Asunnottomien yö voisi tehdä toisin vastatakseen omalta osaltaan entistä tehokkaammin tapahtuman odotuksiin?”. Avovastauksissa (n=5) tuodaan muun muassa esille kokemus, ettei Asunnottomien yö riitä yksin vastaamaan asunnottomien tarpeisiin. Kyseisessä avovastauksessa tehdään nosto poikkihallinnollisesta yhteistyöstä, sekä annetaan ehdotukseksi lisätä yhteistyötä kuntien sekä eri toimijoiden kanssa. Myös asunnottomuuden moninaisuuden huomiointia tulisi joidenkin vastausten mukaan lisätä, kuunnellen mitkä ovat asunnottomuutta kokevien tarpeet sekä mahdolliset asumismuodot. Avovastauksissa nostettiin myös kokemuksia siitä, että kohderyhmille suunnatun sisällön sekä tapahtuman kunkin vuoden tavoitteiden kirkastaminen ja kysymyksen ”mihin halutaan vaikuttaa” pohtiminen on tärkeää.

5.2 Miten kansalaisliikkeen arvot näkyvät tapahtuman toteutuksessa?

Tässä kohdassa kyselyä oli esitetty väittämiä koskien Asunnottomien yön kansalaisliikkeen yhteisiä arvoja ja sääntöjä. Kyselynasettelussa oli otettu huomioon, ettei kaikki kansalaisliikkeen arvoiksi tai säännöiksi aikanaan määritellyt kohdat ole suoranaisesti arvoja tai sääntöjä, vaan niistä osa on enemmänkin väittämiä.

Lisäksi on huomionarvoista osoittaa, että Asunnottomien yön kansalaisliikkeen yhteiset arvot ja säännöt ovat jokseenkin muuttuneet kansalaisliikkeen perustamispöytäkirjassa esitetyistä. Kyselyssä kysytyt arvot ja säännöt ovat Asunnottomien yön verkkosivuilta. (Asunnottomien yö 2023a; Asunnottomien yö 2023b).

Kuvio 8: Asunnottomien yön yhteiset arvot ja säännöt

Kuviosta 8 nähdään, että kysymyksen ”Oletko samaa mieltä väittämän ’Asunnottomuus on mielestämme kansallinen häpeäpilkku’ kanssa?” vastauksista (n=12) vähintään jokseenkin samaa mieltä oli 9 kappaletta vastanneista, mutta 3 kappaletta oli jokseenkin eri mieltä.

Seuraavaksi kyselyssä esitettiin avovastauksikysymys: ”Onko väittämä vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?”. Vastauksissa (n=9) toistui useasti kokemus siitä, että väittämä kaipasi uudelleenmäärittelyä: ”Ilmaisu on ehkä hieman aikansa elänyt ja pohjaa moraaliin. Toivoisin, että asunnottomuus oikeuksien toteutumattomuutena näkyisi vahvemmin arvoissa”. Avovastauksissa tulee myös esille ajatus siitä, että ”asunnottomuuska-sitteen” tulisi laajentua, tuodakseen kaikkien asunnottomien äänen esille. Tässä yhteydessä annettiin esimerkki muun muassa ylivelkaantuneisuuden huomioimisesta.

Seuraavaksi esitettiin kysymys: ”Oletko samaa mieltä väittämän ’Syrjäytymisuhan alaisista tulee asunnottomuuden syy- ja seurausverkoston vuoksi usein syrjäytettyjä’ kanssa?”. Kuviosta 8 nähdään, että vastauksista (n=12) 5 kappaletta ei ollut väittämän kanssa samaa eikä eri mieltä ja loput 7 kappaletta vastanneista olivat vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Väittämän kanssa oltiin kaikista kuudesta vähiten samaa mieltä, vaikkakin kukaan vastanneista ei suoranaisesti kertonut olevansa eri mieltä väittämän kanssa.

Määrällisesti tarkasteltavan kysymyksen jälkeen esitettiin jälleen avovastauksikysymys, jossa tiedusteltiin kokemuksia siitä, onko kyseinen väittämä vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä. Avovastauksissa (n=8) tuodaan toistuvasti esille, että

väittämä koetaan olevan vaikea ymmärtää ja tarvitsevan selkiyttämistä: ”Tämä lause on kiero ja epäselvä enkä oikein saa kiinni sen merkityksestä, vaikka käytetyt termit ovat tuttuja. Mitä arvoa kyseinen lause edustaa?”. Vastauksissa kerrotaan muun muassa pääpointin jäävän varjoon epäselvässä lauseessa, ja väittämän kaipaavan keskustelua.

Kuviossa 8 seuraavana nähdään vastaukset esitettyyn väittämään ”Arvo ’Kunnioitamme maamme perustuslain noudattamista’ toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa”. Vastanneista (n=12) 9 kappaletta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, mutta loput 3 vastanneista eivät olleet väittämän kanssa samaa, eikä eri mieltä.

Kun vastaajilta seuraavaksi kysyttiin: ”Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?”, toistui avovastauksissa (n=5) kokemus siitä, että arvo tuntuu ”irrationaalilta” ja ”selviöltä”. Eräissä vastauksissa esimerkiksi todetaan: ”Mitä toimintaa kansalaisliike ajaisi, joka ei olisi perustuslain mukaista?”.

Seuraavan väittämän ”Arvo ’Myötätuntonne ja toimintatukemme on kaikkein heikoimmassa asemassa olevien puolella’ toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa” vastauksista (n=12) nähdään myös kuviossa 8, että 10 kappaletta vastanneista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Loput 2 eivät olleet samaa, eikä eri mieltä väittämän kanssa. Kyseisen väittämän jälkeen esitetyn avovastauskysymyksen ”Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?” vastauksista (n=6) koettiin yhtäältä arvon olevan ajankohtainen ja pätevä, mutta toisaalta joissain avovastauksissa tuotiin esille kokemus siitä, että arvoa tulisi nykykielistää.

Kuviossa 8 nähdään seuraavaksi, että väittämän ”Arvo ’Minkäänlainen syrjintä, rasismi tai näihin viittaavat tunnukset eivät kuulu Asunnottomien yöhön’ toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa” kanssa oltiin eniten samaa mieltä vastanneista (n=12). 9 kappaletta vastanneista oli täysin, ja loput 3 jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kun tämän kysymyksen jälkeen kysyttiin, onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä, kerrottiin avovastauksissa (n= 6) toistuvasti että arvo on ajankohtainen edelleen. Arvo koettiin vastauksissa tärkeäksi, mutta esille nostettiin myös ajatus siitä, että se voisi kaivata uudelleenmäärittelyä ja laajempaa avaamista. Myös tapahtuman riippumattomuutta uskonnosta ja politiikasta muistutetaan tasa-arvoisten keskustelumahdollisuuksien näkökulmasta. Eräs vastaus summaa tapahtuman puhevieraisiin liittyen kommentoidessaan tätä kyseistä arvoa: ”Jos otetaan asiantuntijoita / poliitikkoja, on kaikilla oltava yhtä paljon puhe-aikaa”.

Viimeisenä kuvioista 8 nähdään, että väittämän ”Arvo ’Asunnottomien yön tapahtumat ovat puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia.’ toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa” vastauksista (n=12) 11 kappaletta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, mutta 1 kappale ilmoitti olevansa jokseenkin eri mieltä. Väittämän jälkeen esitettiin jälleen kysymys: ”Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?”, jonka avovastauksissa (n=8) toistui vahvasti ja useaan otteeseen, että arvo on tärkeä, sekä ajankohtainen edelleen.

Tämän osion lopuksi esitettiin vielä yksi avovastauskysymys: ”Jääkö jokin muu asunnottomuutta ilmiönä koskettava asia tai ajatus huomioimatta Asunnottomien yön arvoissa ja säännöissä koskien Helsingin päätapahtumaa? Mikä?”

Kysymykseen jätetyissä avovastauksissa (n=4) jaettiin ajatuksia siitä, että päätapahtumassa olisi huomioitava paremmin myös asunnottomuutta kokeneet ja kokevat kävijät. Esimerkkeiksi annettiin muun muassa neuvonta eri palveluista ja yöpymismahdollisuuksista, sekä ohjauksen tarjoaminen tapahtumassa. Lisäksi vastauksissa tuotiin myös esille kyseisistä taustoista tulevien kävijöiden ”hemmottelun” tärkeys muun muassa hiustenleikkuun, hieronnan ja jalkojenhoidon muodossa. Eräässä vastauksessa tuotiin esille huumorin merkitys vakavien aiheiden äärellä: ”Hakaniemen torivuosina heitettiin aina huulta, mutta joskus myös saapasta: Asunnottomien yön Saapassankari-kisoissa olivat henkilökohtaiset sarjat niin miehille, kuin naisillekin”. Saappaanheitosta esimerkkinä maininnut henkilö kertoi vastauksessaan toiminnan olleen myös sopivaa suhdetoimintaa: Myös tapahtumaa seuranneita poliiseja oli osallistunut mukaan leikkimieliseen kisailuun.

5.3 Tutkimuksen yhteenveto

Kaikki kyselyyn osallistuneet kertoivat olleensa tavalla tai toisella mukana Asunnottomien yön toiminnassa, vähintään päätapahtuman suunnittelukokouksiin osallistuen. Kyselyyn osallistuneiden henkilöiden kokemusten perusteella Asunnottomien yö koetaan tärkeäksi asunnottomuusilmiötä käsitteleväksi foorumiksi, joka mahdollistaa asunnottomuudesta sekä sen monimuotoisuudesta keskustelun.

Suurin osa kyselyyn vastanneista Asunnottomien yön järjestäjäverkoston jäsenistä koki olevansa vähintään samaa mieltä siitä, että Helsingin päätapahtuma vastaa tapahtuman odotuksiin. Avovastauksissa korostettiin tapahtuman vaikuttavuutta ja sen merkitystä asunnottomuuskeskusteluun, mutta samalla nostettiin esiin tarve huomioida paremmin myös asunnottomuutta kokevat osallistujat ja heidän tarpeensa.

Helsingin Asunnottomien yön toiminnan ja tarkoituksen, sekä tapahtumassa ja sen viestinnässä näkyvien asunnottomuutta kokevien ryhmien näkymisen lisäksi tarkastelussa oli myös kansalaisliikkeen arvot suhteessa tapahtumaan ja samalla koko kansalaisliikkeeseen. Kyselyyn

saatujen vastausten perusteella nähtiin, että suurin osa vastaajista oli samaa mieltä siitä, että syrjintää ja rasismia ei tule hyväksyä tapahtumassa, ja että tapahtuman tulisi olla puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton myös jatkossa. Asunnottomien yön kansalaisliikkeen arvot ja säännöt koettiin olevan pääosin linjassa kyselyyn osallistuneiden järjestäjien kokemusten kanssa, mutta niiden uudelleenmäärittelyllä ja selkeyttämällä voitaisiin vastata paremmin nykytarpeisiin.

Kysyttäessä kyselyyn osallistujilta, onko jokin asunnottomuutta koskeva asia jäänyt huomiotta tapahtuman arvoissa ja säännöissä, korostui vastauksissa koettu tarve huomioida asunnottomuutta kokevien kävijöiden taustoista nousevat tarpeet paremmin.

Useat vastaajat toivoivat tapahtuman keskittyvän enemmän konkreettisiin ratkaisuihin ja asunnottomuuden moninaisiin syihin.

6 Johtopäätökset ja kehittämisideat

Tässä osuudessa tarkastellaan opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden johtopäätöksiä, tarkoituksena vastata sen tutkimusongelmaan. Tutkimusongelmaan lähdettiin löytämään vastausta sen pohjalta nousseisiin tutkimuskysymyksiin peilaten. Tutkimuskysymykset olivat:

1. ”Miten Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin järjestäjien näkökulmasta?”
2. ”Miten kansalaisliikkeen arvot näkyvät tapahtuman toteutuksessa?”

Helsingin Asunnottomien yö on vastannut nykytilan tarpeisiin kyselyyn osallistuneiden tapahtuman järjestäjien näkökulmasta kohtalaisen hyvin. Suurin osa kyselyyn vastanneista koki tapahtuman vastaavan nykytilan tarpeisiin, sekä tapahtumalle esitettyihin odotuksiin, mutta vastauksista oli aistittavissa myös jonkinasteinen epävarmuus. Tapahtuma koettiin tärkeäksi asunnottomuutta käsitteleväksi alustaksi, jonka avulla saadaan nostettua myös konkreettisia ratkaisuja yleiseen keskusteluun. Kuitenkin myös tarve eräänlaiseen tapahtuman toteutuksen tulevaisuuden tarkasteluun nousi esille vastauksissa.

Helsingin Asunnottomien yön koettiin ottavan toteutuksessaan sekä viestinnässään huomioon asunnottomuuden moninaisuuden, vaikkakin jotkin kyselyssä esitetyt asunnottomuutta kokevat ihmisryhmät on vaikeampi identifioida kuin toiset.

Asunnottomien yön kansalaisliikkeen arvot koettiin näkyvän Helsingin päätapahtuman toteutuksessa, siltä osin kuin ne tunnistettiin. Vastauksissa nousi toistuvasti kokemus siitä, että jotkin arvoista kaipaivat uudelleentarkastelua. Jotkut arvoista koettiin monimutkaisesti määritellyiksi, ja niiden osalta esitettiin tarvetta niiden uudelleentarkasteluun ja selkeyttämiseen. Vastaajat kokivat erityisesti arvot ”Minkäänlainen syrjintä, rasismi tai näihin viittaavat tunnukset eivät kuulu Asunnottomien yöhön”, sekä ”Asunnottomien yön tapahtumat ovat

puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia” olevan olennainen ja tärkeä osa Asunnottomien yön Helsingin päätapahtumaa, sekä koko kansalaisliikettä.

Kun näiden tietojen valossa palataan esitettyyn tutkimusongelmaan, ”Miten Asunnottomien Yön Helsingin päätapahtuma on onnistunut järjestäjien näkökulmasta?”, voidaan tutkimuskysymyksiin saatujen vastausten pohjalta todeta, että Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuma koettiin onnistuneeksi kokonaisuudeksi, joka kaipaa kuitenkin paikoittain tarkennusta tarkoitukselleen. Asunnottomien yö koettiin pääsääntöisesti ennen kaikkea vaikuttamistapahtumaksi, mutta esille nousee kuitenkin toistuvasti koettu tarve huomioida myös sen asunnottomuutta kokevat osallistujat mahdollisimman hyvin.

Vaikuttamistapahtumana Asunnottomien yö koettiin onnistuneeksi ja paikkansa yhteiskunnallisessa keskustelussa vakiinnuttaneeksi toimijaksi, joka ei kuitenkaan saa vaikuttamistyön ohessa unohtaa asunnottomuutta kokevaa osallistujaa. Esille nousi kokemus siitä, että tapahtuman on tärkeää tuoda konkreettisia ratkaisuja asunnottomuutta kokevan elämään, esimerkiksi ohjausta ja palveluneuvontaa, mutta myös asunnottomuutta kokevien osallistujien ”hemmottelua” harjoittaen.

Opinnäytetyön tietoperustaa sekä tietoperustaa varten tehtyjä haastatteluja peilaten kyselyyn sekä siitä saatuihin vastauksiin, kokee kirjoittaja Asunnottomien yön voivan olla eräänlaisen eksistentiaalisen kysymyksen äärellä: Onko Asunnottomien yön vuosittainen tapahtuma asunnottomuutta kokevia kävijöitä, vai tapahtuman ja sen viestinnän aikaansaamaa vaikuttamistyötä varten? Kirjoittaja toisaalta toteaa kokevansa sen olevan molempia, mutta jatkon kannalta voisi olla hedelmällistä tarkastella esimerkiksi tapahtuman kävijöitä sekä järjestäjiä syvemmin haastatteleamalla, miten nämä kaksi jokseenkin erilaista fokusta voisivat olla entistä selkeämmässä tasapainossa keskenään. Toisaalta kirjoittaja myös kokee Asunnottomien yön onnistuvan molemmissa, mutta opinnäytetyön kyselyyn saaduista vastauksista nousi kokemus, ettei vastaus kysymykseen ole kaikille tapahtuman järjestäjätahoille yhtä yksimielinen. Tämän pohjalta voisikin esittää jatkotutkimuksen tarvetta sille, kuinka tapahtuma voi yhä paremmalla tavalla vastata näihin molempiin siltä odotettuihin osa-alueisiin.

Kirjoittaja koki jälkeinpäin myös kysymyksenasettelunsa jättäneen auki erään keskeisen osa-alueen asunnottomuutta kokevia ihmisryhmiä koskien. Yhdessä toimeksiantajan edustajan kanssa laaditun kyselyn olikin tarkoitus tuoda asunnottomuutta kokevien moninaisuutta esille, mutta kirjoittaja kokee jälkeinpäin, ettei siitä huolimatta miesten kokemaa asunnottomuutta saa ”unohtaa”. Kuten opinnäytetyön alussa tuotiin esille, 75 prosenttia asunnottomuutta kokevista oli miehiä vuonna 2022 (ARA 2023, 8). Tämä tiedostettiin läpi koko opinnäytetyöprosessin, sekä se on myös luonnollisesti hyvin tunnettu fakta asunnottomuustyön kentällä, mutta korkeasta määrästään johtuen olisikin silti hyvä ottaa miehet entistä paremmin tarkasteluun tapahtumaa ja kansalaisliikettä kehitettäessä. Voisikin siis olla tarkoituksenmukaista pureutua

jatkotutkimuksella siihen, kuinka myös erityisesti miesten kokemaan asunnottomuuteen voidaan vastata paremmin Asunnottomien yön tapahtumalla sekä sen vaikuttamistyöhön, että sen asunnottomuutta kokevien kävijöiden kohtaamiseen panostamalla.

Viimeiseksi ehdotukseksi mahdollisten jatkotutkimusten tai tapahtuman kehittämisen osalta nousi kyselyyn saatujen vastausten perusteella tapahtuman sekä koko kansalaisliikkeen arvojen kehittäminen. Asunnottomien yön arvot koettiin useassa yhteydessä tarvitsevan selkeyttämistä ja uudelleentarkastelua ja tämä opinnäytetyö onnistui omalta osaltaan tämän tarpeen esille tuomisessa. Kirjoittaja kokee, että tämä opinnäytetyö toi onnistuneesti tämän faktan näkyväksi ja tämän tiedon päälle voidaan halutessaan alkaa rakentaa jotain uutta. Asunnottomien yön voisikin olla hyvä ottaa tarkasteluun esimerkiksi järjestäjiä perusteellisemmin haastatteleamalla, kuinka arvoja tulisi uudistaa. Tällaisen selvitystyön myötä voitaisiin esittää haastattelujen pohjalta arvojen mahdollista muuttamista kansalaisliikkeelle.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön pohdintaosuuden tarkoitus on punnita, miten sen tutkimuksellinen osuus on onnistunut ja mitä olisi toisaalta voinut tehdä toisin (Hirsjärvi ym. 2009, 263-264). Tässä osuudessa opinnäytetyön kirjoittaja tarkastelee projektin etenemistä onnistumisineen sekä mahdollisine vastoinkäymisineen.

Oli opinnäytetyön kannalta alusta asti selvää, että sosionomiopintojensa aikana asunnottomuustyötä tehnyt kirjoittaja halusi sen käsittelevän asunnottomuusilmiötä ja sen ulottuvuuksia jollain tasolla. Oma koti on ihmisoikeus, joka ei toisaalta yhteiskunnan turvaverkoista huolimatta toteudu vajaalla neljälätuhannella asunnottomuutta kokevalla suomalaisella ja Suomessa oleilevalla. Asunnottomien yö, sekä opinnäytetyön toimeksiantaja Vva ry olivat kirjoittajalle jo ennestään tuttuja ja tuntui luontaiselta tehdä opinnäytetyö juuri tästä aiheesta, juuri tämän toimeksiantajan kanssa. Toimeksiantajan edustajan kanssa pöydän ääressä aiheetta valittaessa keväällä 2023 Helsingin Pasilassa, tuntui päätetty aihe merkitykselliseltä. Se merkityksellisyyden tunne olikin voima, joka tuki opinnäytetyön etenemisessä.

Opinnäytetyön julkaisuajankohta myöhästyi tavoitellusta, mutta sen laatu ei kärsinyt. Työkentelylle otettu lisäaika antoi jopa lisää puhtia kirjoittamiselle, sekä haastatteluiden tekemiselle ja uteliaisuudelle ilmiötä ja kansalaisliikettä kohtaan. Opinnäytetyön haasteita oli kiinnostavasta aiheesta huolimatta tutkimusongelman, sekä -kysymysten muodostamisessa, sillä käsitellyt kokonaisuudet olivat laajoja. Tutkimuskysymykset muotoituivatkin hieman uudelleen prosessin edetessä, kun fokus alkoi kirkastua.

Kun kirjoittaja tarkastelee kevästä 2023 kevääseen 2024 kestänyttä opinnäytetyöprosessiaan, olisi nyt ”uudestaan aloittaminen” helpompaa, kun opinnäytetyön kaltaisen

kokonaisuuden työstäminen on matkan varrella tullut tutuksi. Korostuneen tärkeäksi pohdinaksi on muodostunut ajatus: ”Mitä tehdään, ja miksi”. Kun kirjoittaja osaa vastata tähän itselle esittämäänsä kysymykseen, syntyy laadukkaan tietoperustan ja siihen liittyvän selvitystyön myötä laadukas, sekä tutkitun ilmiön tai asian kannalta hyödyllinen kokonaisuus. Aluksi tähän edellä esitettyyn kysymykseen vastaaminen oli haastavaa, kun punainen lanka ei ollut vielä muodostunut. Opinnäytetyöprosessin edetessä muodostui ajatus kuitenkin selkeäksi, joka näkyy kirjoittajan mielestä myös valmiissa lopputuloksessa.

Jos kirjoittaja kuitenkin tuottaisi nyt uudelleen opinnäytetyön tutkimuksellista osuutta varten tehdyn verkkokyselyn, saattaisi hän tehdä joitain kompromisseja esimerkiksi kysymysten määrää rajaamalla, jotta kyselyyn mahdollinen vastaamatta jättäminen ei johtuisi ainakaan sen pituudesta. Kuten opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus -kohdassa tuotiin esille, olisi vastausmäärä voinut olla myös isompi. Toisaalta sekin on eräänlainen vastaus, jos kyselyyn ei saa vastauksia. Alhainen vastausmäärä oli osoitus siitä, että jostain syystä järjestäjäverkosto ei tullut saavutetuksi, tai vaihtoehtoisesti he eivät kokeneet kyselyyn vastaamista tärkeäksi. Alhaiseen vastausmäärään oli historian valossa onnistuneesti myös varauduttu, kyselyn sisältäen määrällisten elementtien lisäksi myös laadullisesti tarkasteltavia kysymyksiä. Kirjoittajalla oli ennako-oletus tätä kyselyn teknistä seikkaa kohtaan, että järjestäjäverkostolla ei myöskään ole samanlaisia resursseja näiden teemojen pohtimiseen kuin Asunnottomien yön kansalaisliikkeen koordinoinnista vastaavalla Vva ry:llä. Kyselyn ja sen alhaisen vastausmäärän myötä jää aukinaiseksi siitä syntyneeksi kysymykseksi, johtuuko alhainen vastausmäärä tästä, kyselyn sisällöstä, vai jostain muusta kansalaisliikkeeseen ja Helsingin päätapahtuman kulttuuriin liittyvästä syystä.

Myös tutkimusongelman kannalta kirjoittajalla oli ennako-oletuksia. Kirjoittaja koki itse Asunnottomien yön kansalaisliikkeen arvoja ja sääntöjä lukiessaan, että ne kaipaivat tarkastelua muun muassa sen osalta, ettei osa vuosituhannen vaihteessa määritellyistä arvoista ollut varsinaisia arvoja, vaan toteamuksia tai väittämiä. Ennako-oletus oli, että järjestämiseltään vakiintunut tapahtuma ei varsinaisesti koe muutostarpeita muutoin, kuin pienempien käytännön yksityiskohtien osalta, mutta toisaalta siihen liittyvien arvojen selkeyttäminen saattaisi nousta esille vastauksissa. Kirjoittaja kokee, että saatujen vastausten perusteella tämä ennako-oletus toteutui. Erityisesti arvojen tarkastelun tarpeet puhututtivat vastauksissa, sen lisäksi että tapahtumasta löytyi niin sanotusti pienempiä yksityiskohtia, jotka koetaan kaipaavan panostuksia, kuten eräiden asunnottomuutta kokevien ryhmien parempi huomiointi tapahtuman toteutuksessa ja viestinnässä.

Asunnottomien yö on muodostunut vuosikymmenten saatossa merkittäväksi toimijaksi suomalaisella asunnottomuustyön kentällä. Vaikka asunnottomien määrä on ollut tasaisessa laskussa, ei se ole kuitenkaan itsestäänselvyys. Suomi tarvitsee myös jatkossa kansalaistoimintaa sekä eri sektorit läpileikkaavaa yhteistyötä heikoimmassa asemassa olevien hyväksi. Tämä on

ihmisoikeuskysymys, johon on perusteltua panostaa ilmiön kehittyessä, proaktiivisesti toimeen tarttumalla. Oma koti on ihmisoikeus, mutta vielä tämän opinnäytetyön julkaisun aikaan vuonna 2024 melkein neljäntuhatta ihmistä joutuu oleilemaan Suomessa ilman omaa kotia. Työtä on siis vielä jäljellä ja kirjoittaja toivookin tämän yli vuoden kestäneen opinnäytetyöprosessin Asunnottomien yön parissa tukevan osaltaan sen jatkamisessa.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Asunnottomien yö. 2023a. Kutsu. Viitattu 6.6.2023. <https://asunnottomienyo.fi/kutsu/>

Asunnottomien yö. 2023b. Vuoden 2002 Asunnottomien yö - tapahtuman valtakunnallisten toimijoiden kansankokous. Viitattu 2.10.2023. <http://asunnottomienyo.fi/arkisto/arkisto/as-muistio01.html>

ETHOS- European Typology on Homelessness and Housing Exclusion. 2017. FEANTSA. Viitattu 1.6.2023. <https://www.feantsa.org/download/ethos2484215748748239888.pdf>

EURES. 2017. Kansalaisjärjestöt: mitä, miksi ja missä? Viitattu 30.9.2023. https://eures.europa.eu/ngos-what-why-and-where-2017-07-03_fi

Harju, H., Huotari, K., Mayer, M., Pitkänen, S., Pyykkönen, S., Törmä, S. 2019. Asunnottomuusohjelmien arviointi - Ohjelmista asunnottomuustyön vakiinnuttamiseen. Ympäristöministeriön julkaisuja 2019:11. Viitattu 1.6.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161686>

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hurme, H. 2009. Hiertävä kivi Asunnottomien yössä Eero Lehdelle. Kansan Uutiset. 17.10.2009. Viitattu 20.2.2024. <https://www.ku.fi/artikkeli/2019414-hiertava-kivi-asunnottomien-yossa-eero-lehdelle>

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 21.1.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Hällström, J. 2019. Diakonissalaitos on tehnyt työtä naisten asunnottomuuden parissa jo 20 vuotta. Diakonissalaitos. Viitattu 30.9.2023. <https://www.hdl.fi/blog/diakonissalaitos-on-tehnyt-tyota-naisten-asunnottomuuden-parissa-jo-20-vuotta/>

Karppinen, J. 2020. Varmista asumisen turva! Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) loppuraportti. Y-säätiö. 1.6.2023. <https://ysaatio.fi/aineisto/aune-loppuraportti/>

Kirjonen, L., Sonerva, A. 2022. Presidentti Niinistö puhui Asunnottomien yössä: ”Näinä aikoina ketään ei tule unohtaa”. Iltalehti. 17.10.2022. Viitattu 21.2.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/03ab15cf-ee05-426c-adab-9efed5d00c69>

Kopomaa, T., Peltonen, L. 2005. Johdanto. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L., Litmanen, T. Ei meidän pihallamme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki: Gaudeamus, 9-27.

Kostiainen, E. & Laakso, S. 2013. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Hyväri, S., & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asu-mispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 25-46. Viitattu 31.5.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801171417>

Kaakinen, J. 2023. Kotiin - Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Ympäristöministeriö. Viitattu 5.6.2023. <https://ym.fi/-/selvitys-asunnottomuuden-poistaminen-on-mahdollista-tiiviilla-yhteistyolla>

Nylund, M. 2005. Osallisuus ja osallistuminen kansalaistoiminnassa. Teoksessa Kopomaa, T., Meltti, T. (toim.) Kaupunkisosaalisyötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistoapino, 141-156.

Mabhala, M., Yohannes, A. & Griffith, M. 2017. Social conditions of becoming homeless: qualitative analysis of life stories of homeless peoples. *International Journal for Equity in Health* 16:150, 1-16. Viitattu 19.9.2023. <https://equityhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12939-017-0646-3>

Morottaja, E. 2023. Asunnottomien yön 2023 teemana on ”Kenelle kaupunki kuuluu?”. Viitattu 18.7.2023. <https://asunnottomienyo.fi/2023/04/asunnottomien-yon-2023-teemana-on-kenelle-kaupunki-kuuluu/>

Pyyvaara, U. & Timonen, A. 2017. Naamat - Tarinoita Asunnottomuudesta. Helsinki: Into Kustannus.

Selvitys 2/2023 - Asunnottomat 2022. 2023. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Viitattu 31.5.2023. [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2022\(64974\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2022(64974))

Saaranen, T., Sormunen, M., Tossavainen, K., Turunen, H. 2013. Monimenetelmätutkimus terveystieteissä. Teoksessa *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2013: 50 Nro 4. Helsinki: Sosiaalilääketieteen yhdistys ry, 312-321. <https://journal.fi/sla/article/view/41281>

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö - Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Vva ry. 2023a. Vuosikertomus 2022. Viitattu 30.9.2023. <https://vvary.fi/vva-ryn-vuosikertomus-2022/>

Vva ry. 2023b. Vailla vakinaista asuntoa ry - Vva ry. Viitattu 7.6.2023. <https://vvary.fi/yhdistys/>

Vakehyvä. 2023. Viitattu 30.9.2023. <https://vakehyva.fi/fi/hankkeet/hanke/asunnottomuuden-ehkaisyhanke>

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, R. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 100-112.

Valtioneuvosto. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Viitattu 8.6.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vastamäki, J. & Valli, R. 2018. Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta kyselylomaketutkimuksessa. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5, uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 110-121.

Vehkalehti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Finn Lectura. <https://helda.helsinki.fi/items/43199892-332e-436d-9f31-2313e6780209>

Vilkka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Y-säätiö. 2023. Historia. Viitattu 30.9.2023. <https://ysaatio.fi/meista/y-saation-historia/>

Zufferey, C. 2017. Homelessness and social work - An intersectional approach. New York: Routledge.

Julkaisemattomat lähteet

Honkonen, A. 2023. Asunnottomien yön perustajajäsenen haastattelu 29.6.2023. Helsinki.

Lehtonen, J. 2023. Palvelupäällikön haastattelu 9.8.2023. Vailla vakinaista asuntoa ry. Helsinki, etänä.

Petrovskaja, V. 2023. Asunnottomien yön kansalaisliikkeen koordinaattorin haastattelu 4.7.2023. Vailla vakinaista asuntoa ry. Vantaa, etänä.

Kuviot

Kuvio 1: Vastaajien taustaorganisaatiot.....	22
Kuvio 2: Vastaajien tapahtuman suunnitteluun osallistumisvuosien lukumäärä	22
Kuvio 3: Osallistuminen Asunnottomien yöhön eri osa-alueittain	23
Kuvio 4: Eri ryhmien näkyminen Asunnottomien yössä	24
Kuvio 5: Helsingin Asunnottomien yö tekee asunnottomuuden yhteiskunnallisena ilmiönä näkyväksi.....	26
Kuvio 6: Helsingin Asunnottomien yö vastaa tapahtuman odotuksiin	28
Kuvio 7: Helsingin Asunnottomien yö vastaa asunnottomuutta kokevien nykytarpeisiin	29
Kuvio 8: Asunnottomien yön yhteiset arvot ja säännöt	31

Liitteet

Liite 1: Saatekirje kyselyyn	44
Liite 2: Kyselylomake	45
Liite 3: Tutkimuslupalomakepohja	54
Liite 4: Haastattelurunko	56

Liite 1: Saatekirje kyselyyn

Hei!

Saat tämän viestin koska olet Asunnottomien yön kansalaisliikkeen sähköpostilistalla.

Olen Mio Kortelainen, viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni Asunnottomien yön Helsingin päätapahtumasta. Minut on saattanut nähdä myös tämän vuoden verkostokokouksissa kertomassa opinnäytetyön etenemisestä ja seuraavaksi opinnäytetyöni eteneekin aineistonkeruuvaiheeseen.

Tämän sähköpostiviestin lopussa on linkki kyselyyn, jonka tarkoituksena on kartoittaa Helsingin Asunnottomien yön järjestäjien kokemuksia koskien Asunnottomien yön Helsingin päätapahtumaa ja kansalaisliikkeen arvojen, sekä tapahtumaa koskevien odotusten toteutumista.

Kyselyn tarkoitus on tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää verkoston parhaaksi katsomallaan tavalla Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman, sekä koko kansalaisliikkeen kehittämiseen tulevaisuudessa. **Kyselyä saakin jakaa myös muille Helsingin Asunnottomien yön suunnittelutyössä mukana oleville kollegoille omassa organisaatiossaan!**

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Vailla vakinaista asuntoa ry.

Kysely on vapaaehtoinen ja anonyymi, eikä siinä kerättyä tietoa käsitellä niin, että vastaukset voitaisiin jälkepäin yhdistää kehenkään tiettyyn vastaajaan. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja kerätty aineisto hävitetään, kun sen säilyttäminen ei ole enää opinnäytetyön kannalta tarpeellista.

Valmis opinnäytetyö tullaan aikanaan julkaisemaan julkisesti Laurea-ammattikorkeakoulun linjausten mukaisesti ”Theseus”-tietokannassa. Opinnäytetyön julkaisun alustava ajankohta on **lokakuussa 2023**.

Kyselyn aukiolossa on pyritty huomioimaan jo ovelta mahdollisesti kolkuttelevat kesälomat, ja **vastausaikaa on 6.8.2023 saakka**. On kuitenkin suositeltavaa täyttää kysely ennen lomille lähtemistä, ettei se pääse unohtumaan!

Kiitos kun olet mukana tutkimassa Helsingin Asunnottomien yötä!

Kyselyyn pääsee tästä linkistä (Suositellaan avattavan tietokoneella esim. puhelimen sijasta):
<https://elomake.laurea.fi/lomakkeet/21328/lomake.html>

-Mio Kortelainen, sosionomiopiskelija (Laurea AMK) / mio.kortelainen@student.laurea.fi, yhteistyössä opinnäytetyön toimeksiantajan, Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa.

Liite 2: Kyselylomake

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 14.6.2023 11.16 ja päättyy 6.8.2023 23.59

Kysely Helsingin Asunnottomien yön järjestäjille

Tämä yhteistyössä Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa suunniteltu kysely on osa opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on kartoittaa Helsingin Asunnottomien yön järjestäjien kokemuksia koskien Asunnottomien yön Helsingin päätapahtumaa ja kansalaisliikkeen arvojen, sekä tapahtumaa koskevien odotusten toteutumista.

Kyselyn tarkoitus on tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää verkoston parhaaksi katsomallaan tavalla Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman, sekä koko kansalaisliikkeen kehittämiseen tulevaisuudessa.

Kysely on vapaaehtoinen ja anonymi, eikä siinä kerättyä tietoa käsitellä niin, että vastaukset voitaisiin jälkeempään yhdistää kehenkään tiettyyn vastaajaan. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja kerätty aineisto hävitetään, kun sen säilyttäminen ei ole enää opinnäytetyön kannalta tarpeellista.

Valmis opinnäytetyö tullaan aikanaan julkaisemaan julkisesti Laurea-ammattikorkeakoulun linjausten mukaisesti "Theseus"-tietokannassa. Opinnäytetyön julkaisun alustava ajankohta on **lokakuussa 2023**.

Kyselyssä tullaan esittämään väittämiä sekä avovastauskysymyksiä, joihin saat vastata nimettömästi oman henkilökohtaisen kokemuksesi mukaan. Kysely koostuu neljästä osiosta, jotka ovat:

1. Taustatiedot
2. Helsingin Asunnottomien yön arvot ja säännöt
3. Asunnottomuutta kokevien ryhmien näkyminen Helsingin Asunnottomien yössä
4. Helsingin Asunnottomien yön toiminta ja tarkoitus

Kiitos kun olet mukana tutkimassa Helsingin Asunnottomien yötä!

-Mio Kortelainen, sosionomiopiskelija (Laurea AMK) / mio.kortelainen@student.laurea.fi, yhteistyössä opinnäytetyön toimeksiantajan, Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa.

Taustatiedot

1. Mikä on taustaorganisaatiosi?

- Valitse Helsingin kaupunki
 sinua Järjestö
 koskeva Seurakunta
 vaihtoehto Liitto
 Oppilaitos
 Yritys
 Säätiö
 Yksityinen toimija
 Joku muu

2. Kuinka monetta vuotta osallistut Asunnottomien yön tapahtumaan?

- Valitse ≤5 vuotta.
 sinua 6-10 vuotta.
 koskeva 11-15 vuotta.
 vaihtoehto 16≤ vuotta.

3. Valitse sinua kuvaavat väittämät:

- Olen osallistunut Asunnottomien yön suunnittelukokouksiin.
 Olen osallistunut Asunnottomien yön vuosittain 17.10. järjestettävään Helsingin tapahtumaan.
 Olen osallistunut Asunnottomien yön viestintäimiin.
 Olen osallistunut Asunnottomien yön vuosittaiseen tapahtumaan jollain muulla paikkakunnalla.

Helsingin Asunnottomien yön arvot ja säännöt

Asunnottomien yö on vuonna 2002 hyväksynyt kokouksessaan kansalaisliikkeelle toiminta-ajatuksen, joka sisältää Asunnottomien yön yhteiset arvot ja säännöt (<https://asunnottomienyo.fi/kutsu/>).

Seuraavaksi sinulle esitetään väittämiä näistä yhteisistä arvoista ja säännöistä koskien Helsingin Asunnottomien yötä. Osion tarkoituksena on tarkastella, ovatko Asunnottomien yön kansalaisliikkeen arvoihin ja sääntöihin pohjatut perusteet kansalaisliikkeen tarkoituksesta vielä ajankohtaisia, vai olisiko niitä tarpeellista muuttaa.

Ensin sinulta kysytään arvon/väittämän toteutumisesta Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa, jonka jälkeen sinulla on mahdollisuus antaa avovastaus koskien kyseistä arvoa/väittämää, mikäli se herättää sinussa ajatuksen kehittämistarpeesta.

Lopuksi tässä osiossa esitetään avovastausvaihtoehto, jossa saat kommentoida mieleesi tulleita ajatuksia kansalaisliikkeen arvoja koskien.

4. Oletko samaa mieltä väittämän ”Asunnottomuus on mielestämme kansallinen häpeäpilkku” kanssa?

- Valitse Täysin samaa mieltä
sinua Jokseenkin samaa mieltä
koskeva En samaa, enkä eri mieltä
vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

5. Onko väittäjä vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

6. Oletko samaa mieltä väittämän ”Syrjäytymisuhan alaisista tulee asunnottomuuden syy- ja seurausverkoston vuoksi usein syrjäytettyjä” kanssa?

- Valitse Täysin samaa mieltä
sinua Jokseenkin samaa mieltä
koskeva En samaa, enkä eri mieltä
vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

7. Onko väittäjä vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

8. Arvo ”Kunnioitamme maamme perustuslain noudattamista” toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa.

- Valitse Täysin samaa mieltä
kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
kuvaava En samaa, enkä eri mieltä
vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

9. Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

10. Arvo ”Myötätuntomme ja toimintatukemme on kaikkein heikoimmassa asemassa olevien puolella” toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

11. Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

12. Arvo "Minkäänlainen syrjintä, rasismi tai näihin viittaavat tunnuksot eivät kuulu Asunnottomien yön toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

13. Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

14. Arvo "Asunnottomien yön tapahtumat ovat puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia." toteutuu/tulee huomioiduksi Helsingin Asunnottomien yön tapahtumassa ja suunnittelussa. ?

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

15. Onko arvo vielä ajankohtainen, kaipaako se uudelleentarkastelua tai -määrittelyä?

16. Jääkö jokin muu asunnottomuutta ilmiönä koskettava asia tai ajatus huomioimatta Asunnottomien yön arvoissa ja säännöissä koskien Helsingin päätapahtumaa? Mikä?

Asunnottomuutta kokevien ryhmien näkyminen Helsingin Asunnottomien yössä

Asunnottomuus on ilmiönä moniulotteinen ja yksilöllinen. Asunnottomia on mm. miehiä ja naisia, nuoria, sekä etnisistä vähemmistöistä.

Seuraavaksi sinulle esitetään väittämiä koskien eri asunnottomuutta kokevien erityisryhmien näkymistä Helsingin Asunnottomien yössä.

Ensin sinulle esitetään väittämiä koskien asunnottomuutta kokevien erityisryhmien näkyvyyttä kansalaisliikkeen tapahtumassa ja sen suunnittelussa, sekä viestinnässä. Lisäksi sinulla on mahdollisuus kommentoida avovastauksella ajatuksia kyseisen ryhmän näkymisestä tapahtumassa.

Lopuksi tässä osiossa esitetään avovastausvaihtoehto, jossa saat kommentoida, onko jokin asunnottomuutta kokeva ihmisryhmä tai kategoria jäänyt tapahtumassa ja sen viestinnässä huomioimatta.

17. Monikulttuurisista perheistä tulevat näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

18. Ihmiset, joiden vanhemmat ovat muuttaneet muualta Suomeen näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

19. Suomeen muualta muuttaneet näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse Täysin samaa mieltä
 kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
 kuvaava En samaa, enkä eri mieltä
 vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

20. Pakolaiset näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse Täysin samaa mieltä
 kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
 kuvaava En samaa, enkä eri mieltä
 vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

21. Turvapaikanhakijat näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse Täysin samaa mieltä
 kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
 kuvaava En samaa, enkä eri mieltä
 vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

22. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse Täysin samaa mieltä
 kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
 kuvaava En samaa, enkä eri mieltä
 vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

23. EU:n liikkuva väestö näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse Täysin samaa mieltä
 kokemustasi Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa, enkä eri mieltä

- kuvaava vaihtoehto Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

24. Suomen sisäiset etniset vähemmistöt, kuten romaniväestö ja saamelaiset näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse kokemustasi kuvaava vaihtoehto Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa, enkä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

25. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt näkyvät Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse kokemustasi kuvaava vaihtoehto Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa, enkä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

26. Nais erityisyys näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse kokemustasi kuvaava vaihtoehto Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa, enkä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

27. Nuorten asunnottomuus näkyy Helsingin Asunnottomien yössä ja sen viestinnässä.

- Valitse kokemustasi kuvaava vaihtoehto Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 En samaa, enkä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

Voit halutessasi kertoa alle, miksi vastasit näin.

28. Onko jokin asunnottomuutta kokeva ihmisryhmä jäänyt huomioimatta Helsingin Asunnottomien yössä? Miten se voitaisiin huomioida paremmin?

Helsingin Asunnottomien yön toiminta ja tarkoitus

Asunnottomien yö on Suomen suurin sosiaali- ja terveysalan mielenilmaus. Tapahtumat ovat vaikuttamistapahtumia, joiden tarkoituksena on ylläpitää ajankohtaista keskustelua asunnottomuudesta, luoda painetta asunnottomuuden poistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Tapahtumilla pyritään tavoittamaan päätöksentekijöitä, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, median edustajia sekä yhteiskunnan jäseniä. (<https://asunnottomienyo.fi/kutsu/>).

Kyselyn viimeisessä osiossa sinulle esitetään väittämiä sekä avovastauskysymyksiä koskien Asunnottomien yön Helsingin päätapahtuman toiminnan ja tarkoituksen toteutumista.

29. Helsingin Asunnottomien yö tekee asunnottomuuden yhteiskunnallisena ilmiönä näkyväksi.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

30. Mikä sai sinut vastaamaan näin?

31. Mitkä ovat asunnottomuutta kokevien ihmisten odotukset suhteessa Helsingin Asunnottomien yö -tapahtumaan? (esim. tapahtumapaikka, tapahtuman sisältö ja aiheet)

32. Helsingin Asunnottomien yö vastaa tapahtuman odotuksiin.

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

33. Mikä sai sinut vastaamaan näin?

34. Mitä Helsingin Asunnottomien yö voisi tehdä toisin vastatakseen omalta osaltaan entistä tehokkaammin tapahtuman odotuksiin?

35. Mitkä ovat asunnottomuutta kokevien nykytarpeet?

36. Helsingin as yö vastaa asunnottomuutta kokevien nykytarpeisiin

- Valitse
kokemustasi
kuvaava
vaihtoehto
- Täysin samaa mieltä
 - Jokseenkin samaa mieltä
 - En samaa, enkä eri mieltä
 - Jokseenkin eri mieltä
 - Täysin eri mieltä

37. Mikä sai sinut vastaamaan näin?

38. Mitä Helsingin Asunnottomien yö voisi tehdä toisin vastatakseen omalta osaltaan entistä tehokkaammin asunnottomuutta kokevien tarpeisiin?

Tutkimuksen yhteyshenkilö	Nimi		
	Puhelinnumero		
	Sähköpostiosoite		
	Toimipaikka		
	Ammattinimike		
	Tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä toimipisteessä		
	Yhteyshenkilön allekirjoitus		
Tutkimuksen tiedot	Toimipiste, jossa tutkimus toteutetaan		
	Kohderyhmä, jota tutkimus koskee		
	Tutkimusmenetelmät (Tarkempi kuvaus liitteenä)		
	Lomakekysely ☐	Suullinen haastattelu ☐	Kirjallinen haastattelu ☐
	Puhelinhaastattelu ☐	Videohaastattelu ☐	
	Arkistoanalyysi ☐	Havainnointi ☐	Asiakirja/ tietoanalyysi ☐
	Muu, mikä?		
Tutkimusaineiston keruu	Alkaa	Päättyy	Tutkimuksen arvioitu valmistusaika
Tutkimusrekisterin tietotyypit	Tutkimus ei sisällä henkilötietoja. Rekisteriä ei synny.	☐	
	Tutkimus sisältää henkilötietoja. Tutkija on velvoitettu ylläpitämään tietosuojaselostetta koko tutkimuksen ajan. (Tietosuojaseloste liitteenä.)	☐	
Tutkimusluvan hakijan ja tutkimusryhmän salassapitositoumus ja allekirjoitukset	Allekirjoittamalla tämän lomakkeen sitoudun siihen, että en jaa tämän tutkimuksen yhteydessä käytettävissä olleita luottamuksellisia tietoja sivullisille. Tutkimuksen aikana saadut tiedot ei voi käyttää muihin tarpeisiin. Kyseinen sitoumus tarkoittaa tutkimuksen yhteydessä saamieni tietojen vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta. Kaikkien niiden henkilöiden, jotka käsittelevät salassa pidettäviin asiakirjoihin tai henkilörekistereihin sisältyviä tietoja, on allekirjoitettava tämä sitoumus. Sitoumus on aina toimitettava alkuperäisenä dokumenttina.		
Päiväys		Allekirjoitus ja nimenselvennys	
Päiväys		Allekirjoitus ja nimenselvennys	
Päiväys		Allekirjoitus ja nimenselvennys	
Päiväys		Allekirjoitus ja nimenselvennys	
Tutkimusluvan myöntäjän tiedot ja allekirjoitus	Vailla vakinaista asuntoa ry myöntää tutkimusluvan kyseiselle henkilölle/ryhmälle. Tutkimuslupa oikeuttaa lähestymään sekä järjestön työntekijöitä että järjestön palveluiden piirissä olevia kävijöitä/asiakkaita kyseisen lomakkeessa mainitun tutkimuksen tiimoilta. Tutkimusluvan lisäksi jokaiselta tutkimukseen osallistujalta tulee pyytää henkilökohtainen suostumus tutkimuksen osallistumiseen. Suostumusta pyydetessä henkilöllä/ryhmällä on velvollisuus kertoa tutkimuksessa, sekä muista tietosuojalainsäädäntöön liittyvistä käytänteistä sekä esittää tarvittaessa tietosuojaseloste. Tutkimuslupa on voimassa vain sovitun tutkimusajan.		
Päiväys		Allekirjoitus ja nimenselvennys	
Titteli			

Liite 4: Haastattelurunko

Aihe:

Asunnottomuus ilmiön kehittyminen kahdessa viime vuosikymmenessä ja Asunnottomien yön kansalaisliikkeen ja (Helsingin pää-) tapahtuman siihen liittyviin odotuksiin ja tarpeisiin vastaaminen nykypäivänä.

Taustatiedot:

Nimi, suhde Asunnottomien yön kansalaisliikkeeseen.

Asunnottomien yön taustat:

Mitä tarkoitusta varten Asunnottomien yön kansalaisliike perustettiin?

Miten Asunnottomien yön arvot ja säännöt valittiin ja sovittiin?

Minkälaista asunnottomuus oli ilmiönä 2000-luvun alussa, kun kansalaisliike perustettiin?

Mikä oli tapahtuman tarkoitus suhteessa asunnottomuus ilmiön sen hetkiseen tilaan?

Asunnottomuutta kokevien tilanteet nykypäivänä suhteessa vuosituhannen alkuun:

Onko asunnottomuus ilmiönä muuttunut kahdessa vuosikymmenessä, miten?

Mitkä ovat asunnottomuutta kokevien nykyhaasteet? Entä tarpeet?

(mm. PAAVO I ja II, [AUNE -hankkeet](#), Asunto ensin-malli → Onko jo "valmista" vai onko työtä vielä tekemättä? Mikä on kansalaisliikkeiden rooli tässä?)

Asunnottomien yön kansalaisliike ja Helsingin Asunnottomien yö nykypäivänä:

Vastaako Asunnottomien yön kansalaisliike ja Helsingin päätapahtuma asunnottomuutta kokevien nykytarpeisiin ja tapahtuman odotuksiin?

Vastaavatko yli 20 vuotta sitten laaditut kansalaisliikkeen arvot ja säännöt nykypäivän tarpeita, onko "focus" oikea?

Näetkö jotain suuntaa mihin kansalaisliikkeen tarkoitusta ja toimintaa tulisi ohjata, vai ollaanko jo "oikeilla raiteilla", saavuttaako kansalaisliike ja Helsingin päätapahtuma jo kaiken potentiaalinsa?

Onko jokin asunnottomuutta ilmiönä koskettava teema tai ajatus, tai jokin asunnottomuutta kokeva erityisryhmä jäänyt vähemmälle huomiolle tapahtumassa ja viestinnässä?